

οἱ ἀνιόντες] Ἐυσεβὲς μὲν καὶ αὐτῇ πρέπον τῇ φύσει, πενθεῖσθαι τοὺς ἀγιόνας καὶ κατιόνας, προσεῖ δὲ καὶ τοὺς ἀδύνατους καὶ κογγατοὺς· καὶ οὐ παρὰ τοῦτο δὲ μὴ πενθεῖσσοσι τοὺτους ἀτιμία ἐπαγεται. οἱ γὰρ ἀγιόντες καὶ οἱ κατιόντες φύσεως ἐκατέρως^{d)}, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ ἀδύνατοι ἢ κογγατοὶ κατὰ τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, καὶ κατὰ τὴν κορτερίαν τῆς οἰκείας ψυχῆς, ὡς ἂν ἕκαστος βούλοιο, ὀφείλει^{dd)} πενθεῖσθαι. ὁ δὲ μὴ πενθεῖσας αὐτοὺς οὐκ ἀτιμοῦται. [Sch. r. II. 632.]

κδ'. Ἰδεμ. Ὁ^{e)} ἐν δουλείᾳ πόρον ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος ποιησάμενος οὐκ ἀτιμοῦται.

ὁ ἐν δουλείᾳ] Ὁ βασιλεὺς διετάξατο, μὴ ἀντικεῖσθαι τῇ ἐπιτιμίᾳ τῆς γυναικὸς τὸ ἐν καιρῷ δουλείας πόρον ἐκ τοῦ οἰκείου ποιησάσθαι σώματος· καὶ ἐλευθερωθεῖσα οὐκ ἀτιμοῦται. [Sch. s. II. 632.]

Λέοντος Ἀναμαρζεύς^{ee)} ἐρώτησις. καίτοι ἐγγωμεν ἐν τῷ δ'. διγ. τοῦ παρόντος τι. ὅτι, κἂν ἐν δουλείᾳ τις ποιήσῃ λεονκίνιον, εἴτα ἐλευθερωθῇ, ἀτιμοῦται. πῶς οὖν ἢ ἐν δουλείᾳ πόρον ποιησάμενη πορνικὸν οὐ γίνεται ἄτιμος μετὰ τὴν ἐλευθερίαν; Ἀνίσ. Στεφάνου. Ἐπιτέτραπται τοῖς οἰκέταις εἰς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῶν φυσικῶς ἀμαρτάνειν. εἰκότως οὖν ὁ μὲν πορνοβοσκὸς οἰκέτης οὐ συγγνώσκειται, ἀλλ' ἀτιμοῦται μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, οἷα δὴ περὶ τὰ σώματα ἡμαρτηκῶς. ἢ δὲ πόρον ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος ποιησάμενη συγγνώσκειται, οἷα δὴ περὶ τὸ οἰκείου σώμα ἀμαρτήσασα φυσικῶς. οἷδας γὰρ, ὅτι δαίμα τῆς φύσεως ἦτοι τοῦ φυσικοῦ νόμου τοῦ ἀρετοῦ τε καὶ τοῦ θηλέος ἢ συναρξια. ὥστε εἰ μὴ φυσικῶς, ἀλλὰ καθ' ἕτερον ἡμαρτε τρόπον μὴ ἐγνωσμένον τῇ φύσει, ἀλλὰ τῷ νόμῳ, κἂν περὶ τὸ οἰκείου ἡμαρτε σῶμα, τιμαρτῆται· τοῖς γὰρ οἰκέταις naturaliter, τούτῳ φυσικῶς, οὐ μὴν κατὰ νόμους ἐξεῖται ἀμαρτάνειν εἰς τὸ σῶμα ἑαυτῶν. [Sch. s. II. 633.]

Τοῦ Ἀνωνίου. Ὁ μέντοι πορνοβοσκὸς δοῦλος ἐλευθερούμενος ἀτιμοῦται, ὡς διγ. δ'. θεμ. β'. τοῖς γὰρ δούλοις φυσικῶς ἐξεῖται ἀμαρτάνειν εἰς τὸ ἴδιον σῶμα, ὡς βιβ. ιε'. τι. α'. διγ. θ'. θεμ. ζ'. ἦτοι βιβ. ιη'. τι. ε'. κεφ. θ'. θεμ. ζ'. ἢ δὲ ἐλευθερία, οὐ μόνον ἢ ποιήσασα^{f)}, ἀλλὰ καὶ ἢ ποιησάμενη, κἂν ἐπαίσωτο, ἀτιμοῦται, ὡς βιβ. κγ'. τι. β'. διγ. μγ'. [Sch. s. II. 633.]

κε'. ΠαπIAN. Καὶ ὁ ἀπόκληρος ὀφείλει πένθεῖν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

Ὁ ἐν πολέμῳ τελευτήσας πενθεῖται, κἂν τὸ σῶμα αὐτοῦ μὴ φαίνεται.

καὶ ὁ ἀπόκληρος] Ἦρσεν, ὅστε καὶ τὸν ἐξηρεδάτον παῖδα πένθος ἔχειν τῆς μνήμης τοῦ οἰκείου πατρός. τοῦτο αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἐπὶ μητρος, εἰ μὴ κληρονομεῖ τῶν δικαίων ὁ παῖς ἐκείνης, ἀλλ' ἕτερον ἔγραψε κληρονόμου ἢ μητρος· τούτῳ ἐστὶν, ὁ παῖς τὸν πατέρα, κἂν ἐξηρεδάτος ἢ, πενθεῖν ὀφείλει, καὶ τὴν μητέρα δὲ ὡσαύτως, κἂν μὴ γένηται αὐτῆς κληρονόμος. σημειώσαι ἐντεῦθεν, ὅτι τὸ ὀφείλει ἐσθ' ὅτε παρὰ τοῖς νόμοις ὡς συμβουλευτικὸν παραλαμβάνεται. ζῆτει καὶ βιβ. κε'. τι. β'. κεφ. β'. καὶ βιβ. μβ'. τι. γ'. κεφ. λβ'. θεμ. γ'. καὶ τὰ ἐκεῖ παραγεγραμμένα, καὶ βιβ. μδ'. τι. α'. κεφ. ριβ'. καὶ βιβ. θ'. τι. α'. κεφ. λη'. θεμ. τελευτ. καὶ βιβ. μδ'. τι. β'. κεφ. νδ'. καὶ βιβ. μα. τι. γ'. κεφ. κθ'. θεμ. θ'. πλὴν τοῦτο νομίζω κρατεῖν, ὅτε αὐτὸς ὁ νομοθέτης τοῦτο ἐτέρωθε παρίστηεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ θεματι. καὶ ἀναγνωθῆ τὸ κγ. κεφάλαιον τοῦ παρόντος τι. ὡςπερ ἐποίησε καὶ ἐν τῷ μβ. βιβ. δι' αὐτοῦ γὰρ ἐρμηνεύεται τοῦ μδ'. βιβ. κεφ. [Sch. t. II. 633.]

Τοῦ Ἀνωνίου. Τοῦτο συμβουλευτικόν, διὰ τὸ ια'. καὶ κγ'. διγ. [Sch. t. II. 634.]

ὁ ἐν πολέμῳ τελευτήσας] Δίκαιον τὸν ἐν πολέμῳ τελευτήσαντα πενθεῖσθαι, εἰ καὶ μὴ ἀνελήφθη, μηδὲ φαίνεται τοῦτου τὸ σῶμα. [Sch. u. II. 634.]

d) Fabr. ἑκατέρω. dd) Lege ὀφείλοισι. e) Fabr. οἱ, et in schol. τὸν ἐν καιρῷ. ee) Fabr. in marg.: Sic MS. vel Ἀναμαρζεύς. Lege Ἀναμαρζεύς. Anazarbus est Ciliciae oppidum. f) Lege ποιοῦσα.

1) parentes] Pium quidem est ac naturae ipsi conueniens, lugeri adscendentes et descendentes, nec non agnatos et cognatos: nec tamen his, qui eos non luxerunt, infamia irrogatur. Nam adscendentes et descendentes utriusque sexus, nec non et ceteri agnati et cognati secundum pietatis rationem, et secundum animi sui patientiam, prout quisque voluerit, lugendi sunt. Qui autem eos non eluxit, non notatur infamia.

XXIV. Idem. Qui in servitute¹⁾ quaestum corpore fecit, non notatur.

L. 24. D. III. 2.

1) qui in servitute] Imperator constituit, non obesse mulieris famae, tempore servitutis quaestum corpore fecisse: et manumissa non notatur infamia.

Leonis Anazarbeni interrogatio. Atqui didicimus in dig. 4. praesentis tituli, licet quis in servitute lenocinium fecerit, deinde manumissus fuerit, eum notari. Quomodo igitur quae in servitute quaestum meretricium fecit, infamis non efficitur post manumissionem? Solutio Stephani. Permissum est servis, in corpus suum naturaliter peccare. Merito igitur servo lenoni non ignoscitur, sed notatur post manumissionem, quod scilicet in corpora peccaverit. Ei autem, quae quaestum corpore suo fecit, ignoscitur, quod in corpus suum naturaliter peccaverit. Didicisti enim, maris et feminae conjunctionem esse exemplum naturae seu iuris naturalis. Itaque si non naturaliter, sed alio modo legi, non naturae cognito peccaverit, licet circa proprium corpus peccaverit, coercetur: servus enim naturaliter, non etiam contra leges in corpus suum peccare licet.

Innominati. Servus tamen leno, si manumissus fuerit, notatur, ut dig. 4. them. 2. Servus enim naturaliter in corpus suum peccare licet, ut lib. 15. tit. 1. dig. 9. them. 7. seu lib. 18. tit. 5. cap. 9. them. 7. Libera autem mulier, non solum quae quaestum facit, verum etiam ea, quae fecit, etsi facere desiit, notatur infamia, ut lib. 23. tit. 2. dig. 43.

XXV. Papian. Exheredatus quoque¹⁾ patrem et matrem lugere debet.

L. 25. pr. D. eod.

Qui in bello cecidit²⁾, lugetur, licet corpus eius non appareat.

§. I.

1) exheredatus quoque] Exheredatum quoque filium luctum memoriae patris sui habere placuit. Idemque et in matre est, si filius in iura eius non successerit, sed alium mater heredem scripserit: hoc est, filius patrem, quamvis exheredatus sit, lugere debet, et matrem itidem, licet heres eius factus non sit. Nota exinde, verbum *debet* interdum in legibus sumi pro suasorio. Quaere et lib. 25. tit. 2. cap. 2. et lib. 42. tit. 3. cap. 32. them. 3. et ibi adnotata, et lib. 44. tit. 1. cap. 112. et lib. 9. tit. 1. cap. 38. them. ult. et lib. 44. tit. 2. cap. 54. et lib. 41. tit. 3. cap. 29. them. 9. Verum hoc existimo obtinere, quando ipse legislator hoc aliunde probat in eodem themate. Et lege cap. 23. huius tituli: ut fecit etiam in lib. 42. Per ipsum enim explicatur caput lib. 44.

Innominati. Hoc suasorium est, propter dig. 11. et 23.

2) qui in bello cecidit] Aequum est, ut is, qui in bello decessit, lugetur, licet recuperatus non sit, nec corpus eius appareat.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Περὶ αἰτιῶν, δι' ὧν ἀτιμία τινὲ οὐ προς-
γίνεται.

L. 1.
C. II. 11.
(12.) α'. Ἡ τῆς ἀτιμίας ζημία οὐδαμῶς ἐπιφέρεται
διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἐν φυλακῇ ἐνεβλήθη, ἢ δεσμῶ-
σοι κατὰ κέλευσιν τοῦ νομίμου δικαστοῦ ἐπεβλήθη.

ἢ τῆς ἀτιμίας ζημία] Θεοδώρου. Οὐκ ἀτιμοῦνται
τις φυλαχθεῖς, ἢτοι δεσμευθεῖς. [Sch. a. II. 641.]

Θαλειάου. Ταῦτα νόησον, εἰ μὴ ἄρα διὰ τοῦτο εἰς τὸ
δεσμοτήριον ἐνεβλήθη, ὡς ἀπὸ ἀτιμοποιῦ ἀγωγῆς ἐνεχόμε-
νος, καὶ γὰρ ἐν τῷ γ'. βιβ. τιτ. β'. διγ. κβ'. περὶ τῆς τῶν
δοσάτων πληγῆς τοῦτο λέγεται. καλῶς οὖν εἶπεν ἢ διατάξις,
ob id solum, ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἐπιφέρει ἀτιμίαν
τὸ ἐμβληθῆναι φυλακῇ, ἢ τὸ δεσμευθῆναι τινα. [Sch. a. II.
641.]

Φυλακῆν τὴν δημοσίαν νόει, ὡς βιβ. β'. τιτ. β'. κεφ. σκδ'.
ἀνάγνωθι βιβ. ξ'. τιτ. κβ'. κεφ. β'. ὁ φησὶν οὐ τὸ ἐμβλη-
θῆναι ἐν φυλακῇ, ἀλλὰ τὸ καταδικασθῆναι τὴν δήμευσιν ἐπάγει.
[Sch. a. II. 641.]

L. 2.
C. eod. β'. Οὔτε τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ, οὔτε τῇ περὶ
πραγματίων ἀρπαγῆς^{ff)} ἱερῶν ἢ δημοσίων κατακεκρι-
σθαι δύνανται νοηθῆναι, ὅστις ἦνίκα πλέον τῶν κε-
χρωσθημένων μὴ ἐν εἰδήσει ὀνόματι δημοσίων ἀπή-
τησεν, εἰς τὸ διπλάσιον παρὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς ἐπαρ-
χίας κατεδικάσθη.

ὅστις ἦνίκα πλέον τῶν κεχρωσθημένων] Θεο-
δώρου. Ὁ περισσοπράττων δημοσίου τὸ διπλοῦν ἀπαιτεῖται,
καὶ οὐκ ἀτιμοῦνται. ἀνάγνωθι βιβ. ι'. τοῦ κώδικος, τιτ. κ.
διατ. α'. ἦτοι βιβ. κς'. τιτ. α'. κεφ. κε'. ἐνθα φησὶν εἰ δὲ
ἐπιμείνη τοῦτο ποιῶν, ἀποκεφαλίζεται. [Sch. b. II. 641.]

Θαλειάου. Ὁ ἐξάκτωρ ἢ ἄλλος τις ἀπαγαγὼν δημοσίου ὑπὲρ
τὴν κατὰ τὸ ἀληθές κεχρωσθημένην ποσότητα μεθώδευσεν,
ὃ δὲ ἀπαιτηθεὶς προσήλθε τῷ ἄρχοντι ὡς ἀδικούμενος, καὶ
κατεδίκασε τὸν ἀπαιτησαντα διπλᾶ δοῦναι, ἅπερ ἐπὶ τὸ πλέον
ἀπήτησεν. εὐλαβηθεὶς οὖν οὗτος, μήποτε ἐν τῆς τοιαύτης
ἀποφάσεως ἠμιώθη, προσήλθε περὶ τούτου βασιλεῖ· καὶ
ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως, ὡς ἐν τῷ βασιλικῷ
κείμεναι. [Sch. b. II. 641. sq.]

Ἐρωτήσεις. Καίτοι ἐπιστάμενος ὁ τὰ δημοσίου μεθοδεύων,
οἱ πλέον τὸ δέβριον μεθοδεύει, ἐδόκει κλοπῆν ἁμαρτάνειν,
ὡς ἐν εἰδήσει ἰνδέβριον ἀπαιτῶν. Λύσις. Μάθε, ὅτι ἐν τῇ
διατάξει ταύτῃ οὐδαμῶς ἐθιμάτισεν, ὅτι ἐν εἰδήσει τὸ ἰνδέβρι-
ον ἔλαβεν· ἀλλὰ καὶ ὁ Παπῖανός, ὡς ἀνέγκται ἐν τῷ μς'.
βιβ. τιτ. β'. διγ. π'. ἦτοι βιβ. ξ'. τιτ. ιβ'. κεφ. π'. θεμ. ε'.
λέγει, ὅτι ἐξ αὐτοῦ μὲν τοῦ ὑποδέξασθαι τὸ ἰνδέβριον οὐκ
ἁμαρτάνει κλοπῆν. ἔαν δὲ τι ἔξωθεν ποιῆση παρουσῆγμα
πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι τὸ ἰνδέβριον· τυχὼν γὰρ ἐπλάσασθαι τις
ἑαυτὸν προκουράτωρα εἶναι τοῦ δανιστοῦ, μὴ ὧν προκουρά-
τωρ, καὶ οὕτως ὑπεδέξασθαι τὰ ἰνδέβρια παρ' ἐμοῦ· τότε κλο-
πῆν ἁμαρτάνει. καὶ ἢ διατάξις οὖν αὐτῆ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπαι-
τησῆσαι πλέοντα τῶν κεχρωσθημένων δημοσίων οὐκ ὑπέβαλε τὸν
ἀπαιτησαντα τῇ φοῦρτι· εἰκότως δὲ οὔτε τῇ βί βι βορόρου ἁ-
πτόρου· οὐδὲ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ἤρπασεν, ἀλλὰ ἀπήτησε πλέοντα
τοῦ δέοντος. εἰ δὲ κατεῖχτο τῇ βί βορόρου ἁπτόρου, καὶ
τῇ φοῦρτι κατεῖχτο ὁμολογούμενος. ἀκολουθῶν δὲ καὶ περὶ
τοῦ δὲ πεκουλάτου ἐγκλήματος ἐζητήσε, μήποτε ὡς περὶ δη-
μοσίων κλοπῆς ὑποπίπτει τούτῳ τῷ ἐγκλήματι· ἀλλὰ
καὶ τούτου αὐτὸν ἀπήλλαξεν. [Sch. b. II. 642.]

Ἐπὶ βιβ. ξ'. τιτ. μέ. κεφ. α'. ἢ ποινὴ τοῦ δὲ πε-
κουλάτου περιουσιμὸς ἐστὶ, καὶ ἐπάγει πώσης τῆς προτέρας
καταστάσεως ἐναλλαγῆναι, καὶ ἀπόλοιον^{β)} τῆς οὐσίας. καὶ κεφ.
αὐτοῦ ιε'. ἐάν ἄρχων ἐν καιρῷ τῆς ἀρχῆς δημοσίου χρήματα
κλέψῃ, καὶ αὐτὸς κατεῖσθαι κεφαλικῆ τιμωρίᾳ, καὶ οἱ ὑποου-
γόντες αὐτῷ ἐν τῷ πράγματι, καὶ ὁ ὑποδέξασθαι τὰ παρ'
αὐτοῦ κλαπέντα. ἀνάγνωθι τὸ β'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τιτ. ὁ φη-
σὶν· ὃ δὲ πεκουλάτου ἀρμόζει κατὰ τοῦ ὑφελόμενου ἐν τῶν

TITULUS III.

De causis, ex quibus infamia alicui non
irrogatur.

I. Infamiae detrimentum¹⁾ minime affertur ob id
solum, quod in carcerem coniectus es, vel vincula
tibi iussu legitimi iudicis iniecta sunt.

1) infamiae detrimentum] Theodori. In cu-
stodiam coniectus vel vincula non notatur infamia.

Thalaelaei. Haec intellige, nisi forte ideo in carce-
rem coniectus sit, quod actione famosa teneretur. Nam
et de ictu fustium hoc dicitur lib. 3. tit. 2. dig. 22. Recte
igitur constitutio dixit, ob id solum, quia per se carcer
aut vincula infamiam non important.

Publicam custodiam intellige, ut lib. 2. tit. 2. cap. 224.
Lege lib. 60. tit. 52. cap. 2. quo dicitur: Non coniectio
in carcerem, sed condemnatio publicationem inducit.

II. Neque furti actione, neque vi bonorum raptorum,
neque furti sacrae vel publicae pecuniae damnatus
intelligi potest, qui cum plus debito¹⁾ ignorans
tributorum nomine exegisset, in duplum a Praeside
provinciae condemnatus est.

1) qui cum plus debito] Qui plus debito tribu-
torum nomine exigit, in duplum condemnatur, et infamia
non notatur. Lege lib. 10. Codicis, tit. 20. const. 1.
seu lib. 56. tit. 1. cap. 25. ubi dicitur: Si hoc facere per-
severet, caput ei amputatur.

Thalaelaei. Exactor vel quis alius, qui tributa exige-
bat, ultra quantitatem revera debitam exegit. Is autem,
a quo exactum est, tanquam laesus magistratum adiit,
qui superexactorem in duplum eius, quod amplius
exegerat, condemnavit. Cum igitur hic vereretur, ne
forte ex eiusmodi sententia infamia notaretur, de eo
Principem adiit: et Princeps ei ita rescripsit, ut in Basili-
co positum est.

Interrogatio. Atqui tributorum publicorum exactor
sciens, se ultra debitum exigere, videtur furtum admit-
tere, quod sciens indebitum exegit. Solutio. Scias, in
hac constitutione non proponi, scientem eum indebitum
accepisse: sed et Papianus, ut refertur lib. 47. tit. 2.
dig. 81. seu lib. 60. tit. 12. cap. 81. them. 5. dicit, hoc
ipso, quod indebitum suscepit, furtum eum non ad-
mittere. Si quid vero extrinsecus dolo fecerit, ut in-
debitum susciperet: puta quis se creditoris procurato-
rem esse falso asseveravit, cum procurator non esset,
atque ita indebita a me accepit: tunc furtum commit-
tit. Et haec igitur constitutio superexactorem ideo,
quod plus debito tributorum nomine exegit, furti actioni
non subiecit: merito autem neque actioni vi bonorum
raptorum: neque enim rapuit, sed plus debito exegit.
Si autem vi bonorum raptorum teneretur, haud dubie
etiam furti teneretur. Consequenter etiam de peculatus
crimine quaesivit, an quasi circa tributa male versatus
esset, in hoc crimen incideret: verum hoc quoque cri-
mine eum liberavit.

Lib. 60. tit. 45. cap. 1. dicit: Poena peculatus depor-
tatio est, et inducit totius prioris status mutationem,
et bonorum amissionem. Et cap. 15. eiusdem: Si ma-
gistratus tempore administrationis publicam pecuniam
subripuerit, tam ipse capitali poena teneatur, quam qui
in ea re ministerium ei praeberunt, et qui subrepta
ab eo suscepit. Lege cap. 2. eiusdem tit. quo dicitur:
Peculatus iudicium competit adversus eum, qui ex sacris,

ff) Deesse videtur: οὔτε τῇ περὶ κλοπῆς. g) Malim ἀπόλειαν.

ἰερωῶν, ἢ μημεῖων, ἢ δημοσίων χρημάτων, ἢ στρέψαντος εἰς ἰδίαν χρείαν, πλὴν τῶν ἀπὸ νόμου ἐπιτετραμμένων. ἢ ξανασαῖα τοῦ βασιλέως κροῦ Ἀλοντος τοῦ φιλοσόφου τὸν ἀπαξ περισσοπρακτῆσαντι διπλῆ τῆ ἀπαιτήσει ποιηλατεῖ τὸν δὲ ἐπιμεύαντα^{h)} τετραπλοῦν τὸ ἀπαιτηθὲν κελεῦει τῷ ἀδικηθέντι ἀντιτρέφειν πρὸς τῷ ἀπιουόσθαι. ζῆτει ἔστι. δ. τι. ιη. θεμ. δ. λέγον· προστιθέσθω τοῖσι καὶ ὁ νόμος ὁ Ἰουλιος ὁ δὲ πεκουλάτου, τοῖσι τωμοσόμενος, οἵτινες χρήματα ἢ πράγματα δημόσια, ἢ σακρα, ἢ φελιγίσα κελύψασιν. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. γς. τι. α. κεφ. ε. θεμ. γ. ὁ φησιν· εἴτε δημοσίον, εἴτε ἰδιωτικὸν πρόσωπον ἀπαιτήσῃ τι πασανόμως, μετὰ τοσούτου ἄλλο ἀποδίδωσιν αὐτὸ τῷ ἀπαιτηθέντι. εἰ δὲ μετὰ βίας ἀπῆρηται, τὸ τετραπλοῦν δίδωσιν, καὶ σφοδρῶς τιμωρεῖται. ἀνάγνωθι καὶ τι. αὐτοῦ κεφ. κε. ὁ φησιν· ὁ περισσοπρακτῆσας, εἴτε πόλιτος ἐστίν, εἴτε ταξεωτής, ἀναγκάζεται τὸ διπλοῦν ἀποκαταστήσαι τῷ περισσοπρακτῆθέντι. εἰ δ' ἐπιμεύη περισσοπρακτῶν, κεφαλικῶς τιμωρεῖται. [Sch. b. II. 642. sq.]

Καθὸ μὴ ἐν εἰδήσει, μεζόνως οὐ καταδικάζεται, ἀλλ' εἰς τὸ διπλάσιον. ὡς ἐν ποιῆς δὲ λόγῳ καταδικάζεται εἰς τοῦτο, ὡς μὴ ὀφείλων ἀγνοεῖν τὸ κατισύχον. [Sch. b. II. 643.]

γ'. Εἰ καὶ διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς παρθένου χαλεπωτέραν ἀπόφασιν λεχθῆναι ὀφείλει, ὅμως ὅποτε ὁ λαμπρότατος ἀνθύπατος δήλοισ τισὶ λογισμοῖς κινήσεις προαιτέραν ἀπόφασιν εἶπε, καὶ τῆς τάξεώς σου ἐπὶ δύο ἐναντιοῦς σε ἀποστήναι ἐκέλευσε, παρελθόντος τοῦ χρόνου, μὴ εἶναι^{hh)} ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἀτίμων πρόδηλόν ἐστι διὰ τοῦτο, ὅτι ἐκ τῆς ἀντιδιαστολῆς μετὰ τὴν διετίαν συγκεχωρηκέναι σοι τὴν κώλυσιν τῆς τάξεως ὁ δικαστῆς δοκεῖ.

εἰ καὶ διὰ] Θεοδώρου. Ἐπάγων τινὲ τιμωρίαν ὁ δικαστῆς δύναταιⁱ⁾ εἶπεῖν, ἵνα φυλαχθῇ αὐτῷ ἢ ἰδία ἐπιτιμία. [Sch. c. II. 643.]

Θαλειάου. Ὅτι καὶ τοῖς ἀρχουσιν ἐπέτρεψαν αἱ διατάξεις, αὔξαι καὶ μειοῦν τὰς ἐπὶ τῶν πονηρῶν καταδικας, ἐγνωμεν. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο μεμαθήκαμεν· πολλοῖσι καὶ προαιτέραν τις τοῦ νόμου τιμωρίαν ἐφέρον κατὰ τοῦ κρινόμενου, φυλάττει αὐτῷ τὴν ἐπιτιμίαν, ὡς ὅταν εἴτε τῷ πλαστογραφίας κατηγορουμένῳ, ἀποκινῶ σε τοῦ βουλευεῖν ἐπὶ ἔτη πέντε. ἐσημασε γὰρ διὰ τῆς ἀντιδιαστολῆς, ὅτι μετὰ πέντε ἔτη καὶ αὐτὸν βουλευεῖνⁱⁱ⁾ ἐπέτρεψεν. ἀκόλουθον οὖν τοῦτο καὶ ἡ διάταξις τρακαίζει, λέγουσα οὕτως· εἰ καὶ χαλεπωτέρα ἀπόφασις λεχθῆναι ὀφείλει, καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς ἐν τῷ βασιλικῷ κείμεν. ὅλον τὸ νόμιμον τῆς διατάξεως ἐν τοῖς πρώτοις κείμεν ἐν τῷ γ'. βιβλίῳ, καὶ οὐδεμιᾶς ἐρμηνείας ἢ προσθήκης ἢ διατάξεις χρῆζει. καλῶς δὲ εἴρηται τὸ certis rationibus, ὅτι πολλοῖσι καὶ νεότης ποιεῖ μειωθῆναι τὴν τιμωρίαν, ἢ τὸ τέκνα σχεῖν, ἢ τὸ εἶναι αὐτὸν πρεσβύτερον, ἢ βουλευτήν. καὶ ταῦτα πάντα εἴρηται ὑπὸ τὸν δὲ ποῆς τι. τοῦ μῆ. βιβ. [Sch. c. II. 643.]

τὴν ἀρπαγὴν τῆς παρθένου] Ἀνάγνωθι βιβ. ξ. τι. νη. κεφ. α. ἀφ' οὗ μάθης, ὅτι ὁ μεθ' ὅπλων ἀρπάξων γυναῖκα οὐκ ἐπιτιμῆται, ἀλλ' οὐκ ἐπιτιμῆται, ζῆτει τιμωρεῖται. οἱ δὲ συνεργῶσαντες αὐτῷ, τυπτομενοὶ καὶ κουρευόμενοι ὀνοκοποῦνται. ὁ δὲ χωρὶς ὅπλων, χειροκοπέεται. οἱ δὲ συνεργῶσαντες τούτῳ ἢ οὐκ ἐπιτιμῆται, ἀλλ' οὐκ ἐπιτιμῆται, τυπτομενοὶ καὶ κουρευόμενοι ἐξορίζονται. [Sch. d. II. 613.]

προαιτέραν ἀπόφασιν εἶπε] Περὶ τοῦ προαιτέραν εἶναι τῶν δικαστῶν ποιεῖν τὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, ζῆτει βιβ. ξ. τι. νά. κεφ. ιά. καὶ ιγ'. καὶ βιβ. δ. τῶν ἰσπιου. τι. ιζ'. [Sch. e. II. 644.]

Ζῆτει βιβ. ξ. τι. νά. κεφ. ιβ'. ἔχον οὕτως· εἴτε ἀπὸ δημοσίου τις δικαιοσύνη κατακοιθῆ, εἴτε μὴ, οὐ τῷ ἐγκληματι, ἀλλὰ τῷ ψήφῳ προσέχομεν. σημειώσαι ἐν ἡπῶ, ὅτι δέχονται οἱ νόμοι τὰς ἀντιδιαστολάς, καὶ ὅτι οἱ δικασταὶ δύναται μειοῦν καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πονηρῶν ὀρισμένους τῷ νόμῳ ποιῆσαι, καὶ μειοῦντες φυλάττειν καὶ τὴν ἐπιτιμίαν τῶν καταδικ-

vel monumentis, vel publicis pecuniis aufert, vel in usum suum vertit, practer ea, quae lege concessa sunt. Novella 61. Imperatoris domini Leonis Philosophi eum, qui semel plus debito exegerit, dupli poena coeret: eum autem, qui perseveraverit, praeterquam quod infamia ei irrogatur, quadruplum eius, quod exegit, laeso reddere iubet. Quare Instit. 4. tit. 18. them. 9. quo dicitur: Addatur his et lex Iulia de peculatu, quae eos punit, qui pecunias vel res publicas, aut sacras, aut religiosas abstulerint. Lege et lib. 56. tit. 1. cap. 6. them. 3. quo dicitur: Sive persona publica, sive privata illicite quid exegerit, id ipsum cum altero tanto ei, a quo exactum est, reddit. Si vero per vim extortum sit, quadruplum solvit, et acrius punitur. Lege et eiusdem tit. cap. 25. quo dicitur: Qui ultra debitum exegerit, sive sit municeps, sive apparitor, duplum restituere compellitur ei, a quo plus debito exactum est. Si vero in superexactione perseveraverit, capite punitur.

Quatenus ignorans, in maiorem poenam non condemnatur, sed in duplum. Quasi autem poenae nomine in hoc condemnatur, quod ignorare non debuerit, quantum exigere deberet.

III. Etsi propter¹⁾ raptum virginis²⁾ severior L. 3. sententia dici debuit, tamen cum Proconsul vir clarissimus certis rationibus motus mitiorem sententiam dixerit³⁾, et ordine tuo per biennium te abstinere iusserit, transacto tempore non esse te in numero infamium palam est, eo quod post biennium a contrario sensu remisisse tibi prohibitionem ordinis iudex videtur. C. II. 11. (12.)

1) etsi propter] Theodori. Iudex poenam alicui imponens severiorem dicere potest, ut ei existimatio sua servetur.

Thalelaei. Didicimus, Praesidibus permisisse constitutiones, ut in publicis iudiciis condemnationes augeant vel minuant. Sed et illud didicimus, saepe etiam quem mitiorem lege poenam imponendo iudicatio, famam ei conservare, ut cum dixit falso accusato, ordine decurionum te removeo in quinquennium. Significavit enim a contrario sensu, se post quinquennium ei permittere, ut decurio sit. Huic igitur consentaneum etiam constitutio tractat, sic dicens: Etsi severior sententia dici debuit, et quae sequuntur, ut in Basilico habetur. Integrum ius constitutionis extat lib. 3. partis primae Digestorum, nec ulla interpretatione aut additione constitutio indiget. Recte autem dictum est, certis rationibus, quia plerumque iuventus facit, ut poena minuat, aut quod in dignitate positus sit is, qui in crimen incidit, aut quod liberos habeat, aut quod senior sit, aut decurio. Et haec omnia dicuntur sub titulo de poenis lib. 48.

2) raptum virginis] Lege lib. 60. tit. 58. cap. 1. ex quo discas, eum, qui cum armis qualemcunque mulierem rapuerit, licet serva sit, gladio puniri. Qui autem una operati sunt, verberati et tonsi mutilantur naribus. Ei autem, qui sine armis rapuerit, manus abscinditur. Qui autem una cum eo facinus perpetrarunt, vel qualemcunque opem tulerunt, verberati et tonsi in exilium mittuntur.

3) mitiorem sententiam dixerit] Quod liceat iudici in criminibus mitiorem sententiam facere, quaere lib. 60. tit. 51. cap. II. et 13. et lib. 4. Institut. tit. 17.

Quaere lib. 60. tit. 51. cap. 12. quod sic habet: Sive publico iudicio quis damnatur, sive non, non crimen, sed sententiam spectamus. Nota in textu, legibus argumenta a contrario sensu admitti, et iudices poenas quoque publicis iudiciis lege statutas minuire posse, easque minuente conservare existimationem damnatorum.

h) Fabr. επιμεύοντα. hh) Adde σε. i) Fabr. in marg. γα. δεεστ χαλεπωτέραν. ii) Fabr. βουλευέται.

καζομένων. καὶ ζῆται περὶ τοῦ μειοῦν τὰς ποινὰς βιβ. ζ'. tit. να'. κεφ. ιγ'. καὶ ι'. θεμ. γ'. καὶ tit. β'. τοῦ παρόντος βιβ. κεφ. ιγ'. θεμ. ζ'. καὶ τοῦ παρόντος tit. κεφ. δ'. καὶ βιβ. η'. tit. α'. κεφ. α'. καὶ βιβ. κθ'. tit. ε'. κεφ. κε'. θεμ. γ'. καὶ βιβ. νδ'. tit. ζ'. κεφ. λθ'. [Sch. e. II. 644.]

L. 4.
C. II. 11.
(12.)

δ'. Ἐγνώμεν, ὅτι ἡ κατὰ ἀξίῃσιν ἐπιφερομένη καταδίκη ὑπὲρ τὴν ὠρισμένην ἐκ τοῦ νομίμου τιμωριαν κουφισμὸν τῆς ἀτιμίας χαρίζεται· δοκεῖ γὰρ ὡς περὶ διάλυσιν γίνεσθαι, βαρυνόμενον μὲν τοῦ κατακρίτου ἐν τῇ ἀξίῃσιν τῆς τιμωρίας, ὠφελουμένου δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ κουφισμῷ τῆς ἀτιμίας. κακεῖνο δὲ γίνωσκε, ὅτι, ἐπὶ τινι χρόνον ἐξορισθεὶς ἐὰν μὴ πληρώσῃ τὸν τῆς ἐξορίας χρόνον, διπλασιάζεται ἡ κατ' αὐτοῦ καταδίκη. ἔλθωμεν τοίνυν ἐπὶ τὸ προκείμενον. Πέτρος τις ἐπὶ τινι κρινόμενος ἀμαρτήματι ἐξορισθὴ πρὸς ἔνιαυτὸν ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου. ἀλλὰ διεβλήθη μὴ πειθαρχῆσαι τῇ ἀποφάσει· καὶ δέον διπλασιάζει τὴν κατ' αὐτοῦ καταδίκην, καὶ εἰς δύο ἔτη αὐτὸν ἐξορίσαι κατὰ νόμον. εἰς δὲ πέντε ἔτη αὐτὸν ἐξώρισεν. ἐζητήθη τοίνυν, μήποτε οὗτος ἐκ τῆς δευτέρας ἀποφάσεως ἠτιμώθη· καὶ ἀντέγραψε περὶ αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς οὕτως· εἰ Πέτρον εἰς χρόνον ἔνιαυτοῦ ἐξορισθέντα μὴ ἐξεληλυθέναι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀνθυπάτου ἀποδείξεις, καὶ διὰ τοῦτο πέντε ἔνιαυτῶν ἐξορία προσκαίρω καταδικασθέντα, μεταξὺ τῶν ἀτιμῶν εἶναι αὐτὸν οὐ χρή, ὅποτε ἡ τῆς ἀποφάσεως ἀστυρία αὐτὸν τῶν λοιπῶν ζημιωμάτων διαλύσθαι δοκεῖ.

Ἐγνώμεν] Θεοδώρου. Διὰ προσθήκην τῆς τιμωρίας φυλάττειται τῷ ἐξορισθέντι ἡ ἐπιτιμία αὐτοῦ. [Sch. f. II. 644.]

Θαλελαίου. Ἐρωτήσις. Οὐκ οἶδα, πῶς νοήσω τὴν διάταξιν ταύτην. τότε γὰρ ἡ ἀξίῃσιν τῆς τιμωρίας φυλάττει τὴν ἐπιτιμίαν, ὅτε, εἰ δ' ἂν ἡ τευπωμένη καταδίκη ἐξηρέθη, ἐμελλεν ἀτιμωθῆαι ὁ κρινόμενος· νῦν δὲ οὐδὲ εἰ διπλασιάζοι μόνον ὁ τῆς ἐξορίας χρόνος, ἐμελλεν ἀτιμωθῆναι. Ἄσις. Μαθε ἀληθῶς, ὅτι ὁ θεματισμὸς τῆς διατάξεως, ὃν ὑπεθέμην, οὐ συνίστηεν, εἰ καὶ Εὐδοξίῳ τῷ ἥρωι, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιότεροις διδασκαλοῖς ταῦτα εἰρηται. ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτῶν κατηκολούθησα, ἵνα αὐτοῦ τὸ ἀπίθανον διελέγξω. διελέγξω δὲ οὐκ ἐκ τῶν οἰκείων μου πόνων, ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ ἥρωος Πατρικίου. αὐτὸς γὰρ μόνος ἀληθῶς ἐπέστησε τῷ θεματι ταύτης τῆς διατάξεως, καὶ χρή κατὰ τὴν ἐκείνου παράδοσιν ἡμᾶς θεματίσαι, ὅτι οὗτος ὁ Πέτρος τῇ ἰνιουαρίῳ ἐνήχθη τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀντὶ τῆς εἰς τὰ χρήματα καταδίκης ἐξορισθὴ πρὸς ἔνιαυτὸν· εἶτα οὐκ ἐπέσθη τῇ ἀποφάσει τῆς ἐξορίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἐξ ἀσθεντίας εἰς πενταετή χρόνον αὐτὸν ἐξώρισεν, καὶ ἐπηγάγεν, αὐτὸν μὴ ἠτιμώσθαι, οὐ διὰ τὸ βίαιος τῆς τιμωρίας τῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐπενεχθείσης, ἀλλὰ διὰ τὸ βίαιος τῆς πρώτης καταδίκης, ὅτε ὑπὸ τῷ ἀρχοντι κρινόμενος ὡς ὑβριστὴς ἀντὶ χρημάτων εἰς ἐξορίαν καταδικασθὴ. οὕτως οὖν ἔχων ὁ θεματισμὸς τῆς διατάξεως κατ' οὐδὲν ἔπιτασται. εἴν γὰρ ἐν τῇ πενταετίᾳ νοήσωμεν τὸ βεβαρῆσθαι αὐτὸν, οὐδὲ ὅπως ἡ διαταξὶς ἰσταται, καὶ σωθῆσιν οἱ κόποι τοῦ μνημονευθέντος περιφανοῦς ἀνδρός, εἰς ἀπέραντον τὴν οἰκίαν διδασκαλίαν χαρίζομενοι ἐν αὐτῷ τῷ πονηματι. κακεῖνος εἶπεν, ὅτι ἠνίκα διπλασιάζομενος ὁ χρόνος τῆς ἐξορίας ὑπερβαίνει τὰ δέκα ἔτη· ἢ γὰρ τυχὸν εἰς ἔνιαυτοὺς ἐκ τῆς ἀποφάσεως ἐξορισθεὶς· τότε οὐκ ἔστι διπλασιᾶν ἔτους ἡ καταδίκη, ἀλλὰ διηκεῖς ἐξορίζεται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ ἀναγνώσμα ἀπὸ τοῦ θ'. βιβ. τῶν de officio proconsulis οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἥρωος Εὐδόξιος ἀνήγαγε· καίτοι δὲ βιβ. μη'. tit. de poenis η'. διγ. τοῦ tit. ἦτοι βιβ. ζ'. tit. να'. κεφ. η'. [Sch. f. II. 644. sq.]

ἐὰν μὴ πληρώσῃ] Ἐρωτὸς βιβ. ζ'. tit. να'. κεφ. δ'. οἱ μὴ πειθαρχοῦντες τῇ ἐξορίᾳ, ἀλλ' ἢ ἐν ἑτέροις εὐρισκόμενοι τόποις, ἢ μὴ ἀπιόντες εἰς ἐξορίαν, ἀντὶ μὲν ἐξορίας προσκαίρω διηκεῖ ὑφίστανται, ἀντὶ δὲ διηκεῖς ἐξορίας περιορισμὸν, ἀντὶ δὲ περιορισμοῦ κεφαλαικῆν τιμωριαν. ἐξορίας δὲ παραιτήσιν μόνος ὁ βασιλεὺς ἐξ εὐλόγου δίδωσιν αἰτίας. [Sch. g. II. 645.]

Et quaere de poenis minuendis lib. 60. tit. 51. cap. 13. et 10. them. 3. et huius libri tit. 2. cap. 13. them. 7. et huius tit. cap. 4. et lib. 8. tit. 1. cap. 1. et lib. 29. tit. 5. cap. 25. them. 3. et lib. 54. tit. 7. cap. 39.

IV. Didicimus¹), poenam graviorem ultra lege impositam levamen infamiae indulgere: videtur enim quasi transactum cum eo, cum condemnatus poena aucta oneratus quidem sit, exoneratus autem in eo, quod infamia liberatur. Illud quoque scias, cum quis ad aliquod tempus relegatus est, si non impleverit²) tempus relegationis, condemnationem adversus eum duplicari³). Veniamus igitur ad id, quod propositum est. Petrus quidam criminis cuiusdam damnatus in annum a Proconsule relegatus est. Verum crimini ei dabatur, quod sententiae non paruisset: ac condemnatio adversus eum duplicanda erat, et in biennium secundum legem relegandus. Relegavit autem eum in quinquennium. Quaerebatur igitur, an ex posteriore sententia infamia notaretur. Et Princeps de eo ita rescripsit: Si Petrum in tempus anni relegatum secundum sententiam Proconsulis non excessisse probaveris, et ob id quinque annorum exilio temporali damnatum, inter infames haberi eum non oportet, quando sententiae severitas ceteris damnis eum solvere videtur.

1) didicimus] Theodori. Propter augmentum poenae conservatur relegato existimatio eius.

Thalelaei. Interrogatio. Nescio, quomodo hanc constitutionem intelligam. Tunc enim augmentum poenae famam conservat, cum, si condemnatio formata lata esset, iudicatus infamari deberet: nunc autem nec si relegationis tempus tantum duplicatum fuerit, infamia notari debet. Solutio. Revera scias, non esse eam speciem constitutionis, quam posui, quamvis ab Eudoxio praestantissimo et aliis antiquioribus magistris haec dicta fuerint. Sed ideo illum secutus sum, ut absurdam eius opinionem refellerem. Refellam autem non ex propriis laboribus meis, sed ex praestantissimi Patricii. Nam ipse solus vere huius constitutionis speciem scivit, et secundum eius traditionem nos fingere debemus, hunc Petrum iniuriam loco poenae pecuniariae ad relegationem damnatus esset. Itaque si species constitutionis sic se habet, nihil aberrabimus. Nam si accipiamus, ipsum oneratum esse, quod in quinquennium relegatus sit, nequaquam constitutio consistet, et peribunt labores memorati viri illustris, doctrinam suam in infinitum largientes in hoc opere. Idemque ait, cum tempus relegationis duplicatum decennium excedit: puta si in sexennium relegatus fuerit ex sententia: tunc condemnatio non est duplicati temporis, sed perpetuo relegatur. Verum hoc non ipse tantum, sed et praestantissimus Eudoxius ex libro 9. de officio Proconsulis retulit: extat autem lib. 48. tit. de poenis, dig. 8. seu lib. 60. tit. 51. cap. 8.

2) si non impleverit] Liber 60. tit. 51. cap. 4. dicit: Qui non obtemperant exilio, sed vel in aliis locis inveniuntur, vel non abeunt in exilium, pro temporaria quidem relegatione perpetuam sustinent, pro perpetua relegatione deportationem, pro deportatione capitalem poenam. Exilii autem veniam solus Princeps dat ex iusta causa.

διπλασιάζεται ἢ κατ' αὐτοῦ καταδίκη] Ἀνάγνωθι βιβ. ζ'. tit. γα'. κεφ. κ'. θεμ. δ'. κ) ὁ φησὶ τοῦ καταδικασθέντος εἰς δημόσιον ἔργον καὶ ἀποφυγόντος ὁ ἐπολιμπανόμενος τῇ ἐξορίᾳ χρόνος διπλασιάζεται, οὐ μὴν ὃν ἐποίησεν ἐν φυγῇ. ὁ δὲ¹⁾ τοῦ χρόνου διπλασιασμός μελλεῖ τὴν δεκαετίαν ὑπερβαίνειν, ἢ διηλεκτῶς ἐξορίζεται, ἢ εἰς ἔργον μετὰ πολλοῦ πέμπεται. καὶ βιβ. αὐτοῦ tit. γδ'. κεφ. ιβ'. ὁ φησὶν ὁ τῆς ἰδίας πόλεως ἐξορισθεὶς καὶ μὴ ἐξελθὼν, προσκαίρως τῆς παρχίας ἐξορίζεται. [Sch. h. II. 645.]

ε'. m) Ὁ προσκαίρως εἰς ἔργον δημόσιον ἐμβληθεὶς, κἂν πληρωθῇ ὁ χρόνος τῆς τιμωρίας, ἄτιμος μένει.

ὁ προσκαίρως] Σημείωσαι, ὅτι ἡ διάταξις αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τιμωρίας εἶπεν ἐπιφέρειν τούτῳ τὴν ἀτιμίαν· οὐδὲ γὰρ ἐζητήσεν, εἰ ἐξ αἰτίας ἀτιμοποιῦ καταδικασθῆ εἰς τὸ ὄρυς publicum, ἀλλὰ ἀποφαντικῶς εἶπεν ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς τιμωρίας αὐτῆς ἄτιμον αὐτὸν εἶναι ἢ διάταξις. [Sch. i. II. 645.]

εἰς ἔργον δημόσιον] Οἷον τειχοποιῶν ἢ ὁδοστρωσίαν. καὶ ζῆτει βιβ. ζ'. tit. γα'. κεφ. κη'. θεμ. ζ'. καὶ κεφ. αὐτοῦ ιζ'. θεμ. β'. καὶ βιβ. γς'. tit. ι'. κεφ. ε'. [Sch. k. II. 646.]

ἄτιμος μένει] Ζῆτει κεφ. γ'. τοῦτου τοῦ tit. ἐν τέλει· καὶ μὴ σοὶ ἐναντιωθῇ. κακεῖ γὰρ οὐκ ἐξ ἀτιμοποιῦ ἀγωγῆς ἐξωρίσθη· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξορίας οὐκ ἔστιν ἄτιμος. ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ καὶ μόνον τὸ εἶδος τῆς τιμωρίας ἄτιμον τούτου ἐποίησεν. [Sch. l. II. 646.]

ζ'. Ὁ ἀποστήσας ἑαυτὸν τῆς πατρῴας περιουσίας οὐκ ἀτιμοῦται.

ὁ ἀποστήσας ἑαυτὸν] Ἐρωτήσας. Ποίαν γὰρ ὄλως εἶχε ζήτησιν τοῦτο, ἵνα καὶ βασιλεὺς ἐρωτηθῇ περὶ τούτου; Ἀνάσας. Τοῦτο πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἰρηται τοῦ μὴ ἀβστινατευσαντος, μηδὲ ἀρκέσαντος ἀποδοῦναι τὰ πατρῴα χρεῖα, καὶ διάπρασιν ὑπομείναντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐκ τῆς διαπρασεως ἀτιμοῦται, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκεῖνου καλῶς εἶπεν ἢ διάταξις· εἰ καὶ ὁ γινόμενος τῷ πατρὶ κληρονόμος διάπρασιν ὑπομείνων ἀτιμοῦται, ὁμῶς ἀβστινατεῦσαν οὐκ ἀτιμοῦται, εἰ καὶ γένηται τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας ἢ διάπρασις. τὸ δὲ ἀβστινατεῦσαι νοεῖ τὸ μὴ ἐμίμῃσαι. [Sch. m. II. 646.]

ζ. Γυνὴ ξύλοις τυπηθεῖσα, ἢ ὡς κλέψασα πράγματα, ἢ ὡς ἐρευνᾶν ὑπομείνας καὶ τὸ πρᾶγμα τὸ κλοπιμαῖον ἐσχηκεῖα, προσῆλθε βασιλεῖ περὶ τῆς οἰκίας ἐπιτιμίας δομένη· καὶ ἀντέγραψεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς οὕτως· Εἰ μὲν τῇ περὶ κλοπῆς ἀγωγῇ εἰς τὸ διπλοῦν καταδικασθῆς, καὶ δίχα τῆς τῶν ξύλων τιμωρίας, τῆς ἐπιτιμίας τὴν ζημίαν ὑπεισῆλθες. εἰ δὲ τὸ κλοπιμαῖον, ὅπερ ἄλλος ἐκλεψε, παρὰ σοὶ ἀγνωοῦσῃ εὐρέθῃ, οὐκ ἔβλαψε τὴν σὴν ἐπιτιμίαν ἤτοι ὑπόληψιν ἢ ἀπόφασιν ἢ τραχυτέρα.

γυνὴ ξύλοις τυπηθεῖσα] Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διατάξεως, ὅτι ὁ μὲν τῇ φούρτι καταδικασθεὶς, κἂν μὴ ξυλοκοπηθῇ, ἄτιμος ἐστίν· ὁ δὲ τῇ concepti καταδικασθεὶς, εἰ καὶ ξυλοκοπηθῇ, οὐ γίνεται ἄτιμος. καλῶς δὲ εἶπεν ἢ διάταξις, εἰ τὸ πρᾶγμα τὸ παρ' ἐτέρου κλαπὲν εὐρέθῃ παρὰ σοὶ ἀγνωοῦσῃ. εἰ γὰρ ἐπισταμένη καὶ αὐτῇ κλοπιμαῖον εἶναι αὐτό, κατεῖχεν αὐτῇ, ὁμολογουμένωςⁿ⁾ πάλιν κλοπὴν ἡμάρτανε καὶ ἠτιμοῦτο. σημείωσαι, ὅτι ἡ διάταξις αὐτῇ τὸν τοῖς ξύλοις τυπηθέντα κλέπτην οὐκ ἀπῆλλαξε τῆς τιμωρίας^{o)}. καίτοι ἐν τῇ ε. διατάξει παρεγράφη σοὶ, ὅτι τὸ ἐναντίον δοκεῖ τῷ Μάρκῳ. [Sch. n. II. 646.]

η'. Ἀγρόν, λόγον χάριν, τῇ Βηρυτῶ διαφέροντα κατεῖχον ἐγώ· καὶ τις εἰσῆλθε περὶ τούτου αὐτοῦ κατ-

3) condemnationem adversus eum duplicari] Lege lib. 60. tit. 51. cap. 20. them. 4. quo dicitur: Damnato in opus publicum refugiente, tempus, quod exilio superest, duplicatur, non quod in fuga transegit. Sed si temporis duplicatio decennium excessura est, aut perpetuo relegatur, aut in opus metalli mittitur. Et libri eius tit. 54. cap. 12. quo dicitur: A sua civitate relegatur, si non excedat, ad tempus provincia relegatur.

V. Ad tempus¹⁾ in opus publicum²⁾ datus, licet poenae tempus impletum sit, infamis manet³⁾.

L. 6.
C. II. 11.
(12.)

1) ad tempus] Nota, constitutione dici, ipsum poenae genus huic infamiam irrogare: neque enim quaesivit, an ex causa famosa condemnatus sit in opus publicum, sed absolute dixit constitutio, ex pronuntiatione poenae ipsius infamem eum esse.

2) in opus publicum] Veluti murorum constructionem aut viarum straturam. Et quaere lib. 60. tit. 51. cap. 28. them. 6. et cap. eius 17. them. 2. et lib. 56. tit. 10. cap. 5.

3) infamis manet] Quaere cap. 3. huius tit. in fine: neque huic adversari putes. Ibi enim non ex famosa actione relegatus fuerat: ideoque post tempus relegationis impletum infamis non est. Hoc autem loco ipsum et solum poenae genus infamem eum fecit.

VI. Qui abstinuit se¹⁾ bonis paternis, non notatur infamia.

L. 7.
C. eod.

1) qui abstinuit se] Interrogatio. Quam vero dubitationem hoc omnino habuit, ut ea de re Princeps quoque consultus fuerit? Solutio. Hoc ad differentiam dictum est eius, qui non abstinuit, et aes alienum patris non potuit exsolvere, et bonorum distractionem peressus est. Quoniam enim ille ex distractione infamatur, ad differentiam eius recte dixit constitutio: Licet is, qui patri heres extitit, quique bonorum distractionem patitur, notetur infamia, tamen qui abstinet, non notatur, licet bona patris distracta sint. Abstineret autem est, se non immiscere.

VII. Mulier fustibus caesa¹⁾, vel quod res subriperit, vel quod passa sit, rem furtivam apud se quaeri, illamque habuerit, Principem adiit, de fama sua preces offerens: eique Princeps ita rescripsit: Furti si condemnata es in duplum, citra poenam quoque fustium famae damnum subiisti. Quodsi res furtiva, quam alter subripuit, apud te ignorantem comperta est, non laesit famam sive existimationem tuam severior sententia.

L. 8.
C. eod.

1) mulier fustibus caesa] Summa constitutionis haec est, furti damnatum, quamvis fustibus causas non sit, infamem esse: concepti autem damnatum, licet fustibus caesus sit, non fieri infamem. Recte autem dixit constitutio, si res ab alio furtim ablata apud te ignorantem comperta est. Nam si et ipsa sciens rem esse furtivam, eam detinuit, haud dubie furtum commisit et infamia notabitur. Nota, hac constitutione furem fustibus caesum non liberari infamia. Atqui in const. 5. adnotatum est, aliud placere Marco.

VIII. Fundum verbi gratia ad Berytum pertinentem possidebam: et quidam de hoc ipso fisco nun-

L. 9.
C. eod.

k) Est L. 8. §. 7. D. XLVIII. 19. In textu emendandum κεφ. η'. θεμ. ζ'. l) Legendum videtur εἰ δὲ ὁ. m) L. 5. C. h. t. omissa est, quia de decurionibus agit. n) Fabr. in marg. ἴσ. ἐπιτιμίας. Malim ἄτιμίας

o) Fabr. in marg. addit ὅτι π. Quod necesse non est.

αγγέλλων μου. ἄρα ἐξ αὐτοῦ τούτου ἠτιμῶνται; λέγει ἢ διάταξις, μηδενὶ ἀκολουθεῖν ἀτιμίαν ἐκ τοῦ διεκδικεῖν τὰ τῆς ἰδίας πατρίδος πράγματα. ἐπὶ γὰρ μόνων τῶν διαφερόντων τῶ δῆμιω πραγμάτων ὁ καταγγέλλας καὶ ψευδόμενος ἀτιμοῦται.

καταγγέλλων μου] Πρὸς φάκτον εἶρηται· ταῦτο γὰρ ἂν ἦν, εἰ καὶ μὴ ὁ πολίτης κατήγγειλε τὸν κατέχοντα τὰ πολιτικά πράγματα. ἀνάγνωθι τὸ μδ. κεφ. τοῦ β. τιτ. τοῦ νσ. βιβ. ὁ φησὶν· ὁ διὰ τὸ βοηθῆσαι ἰδίῳ πράγματι προσ-αγγέλλων τῶ δημοσίῳ, οὐκ ἐστὶ μνηστής. φησὶν βιβ. νσ. τιτ. ζ. κεφ. δ. οἱ τὰ πολιτικά διεκδικούντες οὐκ εἰσὶ μνησταί, ἀλλ' οἱ καταμνηστές τὰ δημοσία. καὶ τιτ. αὐτοῦ β. κεφ. β. οὐ πᾶς μνηστής ἀτιμοῦται, ὡς ὁ μὴ διὰ κέρδος τούτο ποιῶν, καὶ ὡς ὁ δι' ἐκδικῆσιν καταμνηστών, καὶ ὡς ὁ κινῶν διὰ πρᾶγμα τῆς ἰδίας πόλεως. καὶ κεφ. αὐτοῦ κε. ὁ φησὶν· εἰ μνηστής βαρεῖται ταῖς ἀποδείξεσι, καὶ οὐκ ὁ καταμνησόμενος, πόθεν ἔχει. [Sch. o. II. 646.]

L. 10.
C. II. 11.
(12.)

θ'. Καὶ ὁ δοῦλον ὑβρισίας ἀλλότριον, δι' ὧν ὄλων αἰτιῶν ὑβρίζεται δοῦλος, ἦτοι δι' αὐτοῦ ὁ δεσπότης, ἀτιμοῦται ἐναγόμενος τῇ περὶ ὑβρεως ἀγωγῇ καὶ καταδικαζόμενος.

καὶ ὁ δοῦλον ὑβρισίας] Ἀνάγνωθι βιβ. ζ. τιτ. κσ. κεφ. ιε. ὁ φησὶν· ἐὰν τυπηθῇ δοῦλος, ἢ ἐξετασθῇ, παντὶ τρόπῳ ἀρμόζει ἢ περὶ ὑβρεως ἀγωγή. εἰ δὲ ἄλλως ὑβρισθῇ, οὐ πάντως, ἀλλὰ τῆς αἰτίας διαγνωσκόμενης ἐπὶ τῆς ποιότητος τῆς ὑβρεως καὶ τοῦ προσώπου τοῦ δούλου. [Sch. p. II. 647.]

L. 11.
C. eod.

ι'. Ὁ ἐκστάσει χρησόμενος, εἰ καὶ δι᾿ ἄπρασις μετὰ τὴν ἐκστασιν ἐπακολουθήσει, οὐκ ἀτιμοῦται. οἶδας γὰρ, ὅτι ὑπέξεϊλεν ὁ πραιτωρ τὴν ἀτιμίαν τὴν p) ἐκ τῆς διαπράσεως τοὺς ἐκστάσει χρησόμενος κατὰ τὸν νόμον τὸν Ἰουλίον. οἱ δὲ νομικοὶ διὰ τῆς ἐρημνείας ὑπέξεϊλον καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἀδριανῶν τὴν ἐκστασιν αἰτήσαντας. νόει δὲ τὸ πραθῆναι τὰ πράγματα τῶν ἐκστασιμῶν μὴ κατὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα τῶν διαπράσεων, ἀλλ' ὅτι οἱ δανεισταί, αἰτήσαντες ἐν νομῇ γενέσθαι τῶν πραγμάτων τοῦ ποιήσαντος τὴν ἐκστασιν, δανειστικῶν δικαίῳ ταῦτα πεπράκασιν.

ὁ ἐκστάσει χρησόμενος] Θεοδώρου. Ὁ ἐκστασιν τῶν ἰδίων ὑπομείνας οὐκ ἀτιμοῦται. τούτο εἶρηται καὶ νεαρεῖ β. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. ζ. τιτ. σσ. διατ. ζ. καὶ α'. [Sch. q. II. 647.]

κατὰ τὸν νόμον τὸν Ἰουλίον] Ὁ Ἰούλιος νόμος παρακλεῖται τοῖς χρεώσταις, εἰ ἀπογοῦσιν, ἐξίστασθαι. ὁ δὲ Ἀδριανῶν προστάττει τοῖς δανεισταῖς, ἀπογοῦντων τῶν χρεωστικῶν, αἰτεῖν ἐν νομῇ γενέσθαι τῶν πραγμάτων αὐτῶν, μὴ μέντοι ἀτίμως εἶναι τοὺς χρεώστας ἐκ τοῦ αἰτήσαι τὴν ἐκστασιν pp). [Sch. r. II. 647.]

κατὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα] Τὸ ἄνευ δικαστοῦ. [Sch. s. II. 647.]

Μηδὲ κατὰ δεφεροῖνα. ζῆτει βιβ. γ'. τῶν ἰστυούτων τιτ. ιβ'. θεμ. β. οἱ γὰρ δανεισταὶ χωρὶς δεφεροῖνος παλοῦσι. [Sch. s. II. 647.]

L. 12.
C. eod.

ια'. Ἐνήχθη τις ὡς πρὸ τῆς ὑπεισελεύσεως τοῦ κληρονόμου ὑφελόμενος πράγματι τῆς μήπω ὑπεισελευσθείσης κληρονομίας· ἦν οὖν εἰκότως τὸ κινούμενον κατ' αὐτοῦ ἐξτραορδινάριον ἐγκλήμα τὸ λεγόμενον περὶ ἀφαιρέσεως κληρονομιαίων πραγμάτων. ἀλλ' ὁ ἀρχὼν ἀπεφῆρατο μὲν, ὅτι τόνδε συνέστη ὑφελέσθαι πράγματι τῆς κληρονομίας, καὶ γεγυμνωκέναι αὐτήν· οὐ μὴν ἐπήγαγέ τινα κατ' αὐτοῦ τιμωρίαν. ἐζητεῖτο τοίνυν, εἰ οὗτος ἠτιμῶνται· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν τὸν δικασθέντα ὁ βασιλεὺς οὕτως·

p) Lege τῆς ἀτιμίας τῆς. pp) Fabr. ἐκστασιν.

tiavit¹⁾). Num ex hoc ipso infamia notatur? Ait constitutio, neminem sequi infamiam ob defensa negotia patriae suae. In rebus enim tantum ad populum pertinentibus qui nuntiavit et mentitus est, infamia notatur.

1) fisco nuntiavit] Ex facto hoc dicitur: nam idem esset, licet civis non detulerit eum, qui res ad civitatem pertinentes possidebat. Lege cap. 44. tit. 2. lib. 56. quo dicitur: Delator non est, qui adjuvandi negotii sui gratia fisco nuntiavit. Lib. 56. tit. 7. cap. 4. dicit: Hi, qui republicae causas defendunt, delatores non sunt, sed qui fiscalia deferunt. Et eiusdem lib. tit. 2. cap. 2. Non omnis delator infamia notatur, veluti qui non propter lucrum hoc facit, item qui ulciscendi gratia defert, et qui agit propter causam civitatis suae. Et cap. 25. eiusdem tit. quo dicitur: Delator probationibus oneratur, non qui delatus est, unde habeat.

IX. Etiam qui servo alieno¹⁾ iniuriam fecit, ex causis, quibus servus sive per eum dominus afficitur, iniuriarum conventus et condemnatus infamia notatur.

1) etiam qui servo alieno] Lege lib. 60. tit. 21. cap. 15. quo dicitur: Si verberetur servus, vel quaestio de eo habeatur, omnimodo competit iniuriarum actio. Sed si aliter ei fiat iniuria, non omnino, sed causa cognita ex qualitate iniuriae et personae servi.

X. Qui bonis cessit¹⁾, licet bonorum venditio cessionem secuta sit, infamis non fit. Nosti enim, Praetorem ab infamia, quam bonorum venditio affert, eximere eum, qui bonis cessit ex lege Iulia²⁾. Iureconsulti autem per interpretationem eos quoque exceperunt, qui ex lege Hadriani cessionem postulant. Intellige autem, veniisse bona eorum, qui bonis cesse:unt, non secundum veterem venditionum formam³⁾, sed quod creditores postulata missione in possessionem bonorum eius, qui bonis cessit, iure creditorum ea venderent.

1) qui bonis cessit] Theodori. Qui bonis suis cessit, non infamatur. Hoc etiam dicitur Novella 2. et lege lib. 7. Cod. tit. 71. const. 7. et I.

2) ex lege Iulia] Lex Iulia debitores, si solvendo non sint, admonet, ut bonis cedant. Lex autem Hadriani praecipit, ut creditores, si debitores solvendo non sint, in possessionem bonorum eorum mitti postulent, citra infamiam tamen debitorum, qui bonis ceserunt.

3) secundum veterem — formam] Absque iudice.

Cum debitor non defenderetur. Quaere lib. 3. Institutionum, tit. 12. them. 2. Creditores enim, si debitor non defendatur, bona vendunt.

XI. Quidam conventus fuerat, quod ante aditionem heredis res nondum aditae hereditatis subtrahisset: et merito igitur crimen extraordinarium, quod dicitur expilatae hereditatis¹⁾, adversus eum intendebatur. At Praeses quidem pronuntiaverat, eum res hereditatis subtrahisse, eamque expilasse: poenam autem adversus eum non adiecerat. Quaecebatur igitur, an infamis esset: et Princeps ad iudicatum ipsum hoc modo rescripsit:

Εἰ σε γεγυμνωκέναι τὴν κληρονομίαν τῆ ἀποφάσει τοῦ ἄρχοντος ὠμολόγηται, οὐ διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἡ ἄλλη σοι τιμωρία οὐκ ἐπεκλάσθη, τὴν τοῦ ἀναιδεστέρου κλέπτου ἀτιμίαν ἐξέκλινας.

περὶ ἀφαιρέσεως κληρονομιάων] Ἐν τῷ κώδικι οὕτως ἔχει· ἢν οὖν τὸ κινουμένον κατ' αὐτοῦ ἐξτραορδινάριον ἔγκλημα τὸ λεγόμενον ἐπιλάται νερεδιτάτις. καὶ σημειώσαι τῶς, ὅτι ἐξτραορδινάριον ἔγκλημα ἐστὶ τὸ expilatae hereditatis· καὶ ὁμῶς ἐδέξατο ἡ διάταξις ἀτιμοποιῶν αὐτὸ εἶναι, καίτοι οὐδὲ ἐν τοῖς πονηλικοῖς ἠοίθηται, οὐδὲ ἐν τοῖς προβατοῖς ἀτιμοποιῶς. σημειώσαι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἔγκλημα ἀρμόζει, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑπερβύλευσιν, πρὶν ἢ κατώσχη τὰ πράγματα ὁ κληρονόμος, ὑπέληται τις πράγματα τῆς κληρονομίας. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. ζ'. τίτ. κθ'. κεφ. α'. καὶ β'. [Sch. t. II. 647.]

τοῦ ἀναιδεστέρου κλέπτου] Σημειώσαι, ὅτι ἀναιδεστέρου κλέπτου καλεῖ τὸν ἐκ τῆς ἀπροσελεύστου κληρονομίας ἀφαιρομένον τι. αὐτὸς μὲν γὰρ κνήσις τῆ φούρτι οὐ κατέχεται, ἐπειδὴ κεκαρῶνται, rei hereditariae furtum non fit. διὰ δὲ τοῦτο οὐ γίνεται κλοπὴ ἐπὶ τοῖς νερεδιταρίοις, τοῦτ' ἐστὶν ἀπροσελεύστου. ζῆτει βιβ. ζ'. τίτ. ιγ'. κεφ. α'. θεμ. πρὸ τρίων θεμάτων τοῦ τέλους· ἐάν τις μὴ νέμηται, οὐ γίνεται κλοπὴ. κληρονομία δὲ οὐ νέμεται. ἀποτελέσματος γὰρ καὶ ψυχῆς ἢ νομῆς χρήζει. οὔτε οὖν ὁ κληρονόμος πρὸ τοῦ δροῦσασθαι νέμεται, οὔτε μεταφέρει νομῆν ἐπ' αὐτὸν ἢ κληρονομία, ἐπεὶ οὐ νέμεται αὐτῇ. ζῆτει καὶ βιβ. αὐτοῦ τίτ. κθ'. κεφ. ζ'. [Sch. u. II. 647. sq.]

ιβ'. Πολλάκις πατέρες ποιοῦντες ἀποκλήρους τοὺς ἐαυτῶν παῖδας, μετὰ ὑβριστικῆς αἰτίας τιθέασιν τὴν ἀποκήρυξιν, λέγοντες· ὁ υἱός μου ἐστὼ ἀπόκληρος, ἐπειδὴ κακῶς ἔζησεν, ἐπειδὴ ἔκλεψεν, ἐπειδὴ ὑβριστέμε· καὶ τὰ τοιαῦτα λέγουσιν ἁμαρτήματα τῶν παίδων, ἅτινα ἀτιμοποιῶς αἰτίας περιέχει. ταῦτα τοίνυν τὰ τῶν πατέρων ῥήματα νομοθετεῖ ἡ διάταξις ἀτιμίαν μὲν μὴ ἐπιφέρειν τοῖς παισὶ, παρὰ δὲ τοῖς σταθεροῖς ἀνδράσι διαβολὴν ἐργάζεσθαι κατὰ τῶν παίδων, ὡς μὴ δυνηθέντων ἀρέσαι τῷ ἰδίῳ πατρί.

πολλάκις πατέρες] Θεοδώρου. Ὁ τὸν ἴδιον υἱὸν ὑβρίζων ἐν διαθήκῃ, ἀτιμίαν μὲν αὐτῷ οὐκ ἐπιφέρει, χραίνει δὲ τὴν τούτου ὑπόληψιν. [Sch. x. II. 648.]

Θαλειαίου. Ἐγὼ μὲν τὸ πιθανώτερον ἐπὶ ἐξνερεδάτω ἐτρακτιάσα. εἰ δὲ χωρὶς ἐξνερεδατίονος εἴπε τι ὁ πατήρ ἢ ἡ μητὴρ ἐν διαθήκῃ πρὸς διαβολὴν τῶν παίδων, τὸ αὐτὸ νόμιμον κρατεῖ ὁμολογουμένως. οὐδὲ γὰρ ἡ διάταξις ἐξνερεδατίονος ἐμνημόνευεν. [Sch. x. II. 648.]

Ἰωάννου. Τὶ οὖν τὸ τῆς διατάξεως ἀποτέλεσμα, ἐάν ἀτιμίαν οὐκ ἐπάγουσι τὰ ῥήματα; ἀκουσον. φησὶ τὸ νς. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ λθ'. βιβ. ἀδελφὸν κατὰ διαθήκης τοῦ ἀδελφοῦ κνεῖν δὲ ἰνοφικίωσο, ἐάν δύνηται δεῖξαι τὸν γεγραμμένον ἀτιμὸν καθ' ὁμοιοπαρομοίαν κουφότητα ἀτιμίας. καὶ φησὶν ὁ Θαλειαῖος· Σημειώσαι τὸ νόμιμον· πολλὰς γὰρ αἰτίας ἰσχυρεῖς πλάσασθαι, εἰ καὶ εὐτελεῖς εἴησαν. εἰ οὖν γραφῆ τοιοῦτος, οἷος ὁ παρῶν παῖς, παρὰ ἀδελφοῦ σου κληρονόμος, δύνη κνεῖν τὴν δὲ ἰνοφικίωσο. ἀνάγνωθι καὶ τὸ ιζ'. κεφ. τούτου τοῦ τίτ. ἀνάγνωθι καὶ τὸν ἴδικα τοῦ ι'. θεμάτων τοῦ ι'. κεφ. τοῦ η'. τίτ. τοῦ ζ'. βιβ. καὶ τὸν ἐκτίσε Στέφανον καὶ τὸν Ἀνώνημον. καὶ λέγει· καὶ τὸν καταδικασθέντα τῇ μέτους καῦσα, ἢ τῷ οὖνδε βί' ἰντεροδίτω, ἢ τῇ ἴερονυμ ἀμοταρομυ γραφέντα κληρονόμον ἐμβάλλεσθαι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τελευτήσαντος διὰ τῆς δὲ ἰνοφικίωσο ὡς ἐσπιλωμένον. [Sch. x. II. 648.]

ιγ'. Ἐναγόμενός τις ἐπὶ ἐγκλήματι ξύλοις ἐνυπτῆθη, καὶ ἀπόφασις κατ' αὐτοῦ οὐδεμία ἐξνήχθη. ὁ τῆς ἀδελφῆς τούτου υἱὸς προσῆλθε βασιλεῖ, ἔξαιτῶν μαθεῖν, μήποτε ἠτιμώθη· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὕτως· Μηδεμίαν τῆς ὑπολήψεως ἀτιμίαν ὁ κατὰ μητέρα σου θεῖος εὐλαβεῖσθω, τῇ πληρῇ τῶν ῥοπαλίων ὑποβληθείς, διὰ ἔγκλημα γενομένης ἐπ' αὐτῷ ἐξτραορδινάριος κυναεστίνος, εἰ ἀπόφασις μὴ προηγῆσατο τῆς ἀτιμίας τὸν σπύλον ἐπιφέρουσα.

Basil. T. II.

Si te expilasse hereditatem sententia Praesidis constiterit, non ex eo, quod non et alia tibi poena irrogata est, furis improbioris²⁾ infamiam evitasti.

1) expilatae hereditatis] In Codice sic habetur: Erat igitur crimen, quod adversus eum intendebatur, extraordinarium, quod dicitur expilatae hereditatis. Et nota interim, crimen expilatae hereditatis extraordinarium esse: et tamen constitutio accepit, illud famosum esse, licet nec connumeretur inter publica iudicia, neque inter privata famosa. Nota, crimen hoc competere, etiam si post aditionem, antequam heres res possideat, quis res hereditatis subriperit. Et lege lib. 60. tit. 29. cap. 1. et 2.

2) furis improbioris] Nota, furem improbiorum vocari eum, qui ex hereditate nondum adita aliquid auferat. Ipse enim proprie furti non tenetur, quia, ut regulariter definitum est, rei hereditariae furtum non fit. Ideo autem furtum rerum hereditariarum, id est, ante aditam hereditatem non fit. Quaere lib. 60. tit. 13. cap. 1. them. antepenultimum: Si nemo possideat, furtum non fit. Hereditas vero non possidet: possessio enim facta eget et animo. Heres igitur non possidet, antequam apprehendat, neque hereditas possessionem in eum transfert, cum haec non possideat. Quaere et libri eiusdem tit. 29. cap. 6.

XII. Plerumque patres¹⁾ liberos suos exheredantes, exheredationem ex causa iniuriosa faciunt, dicentes: Filius meus exheres esto, quia male vixit, quia furtum admisit, quia me iniuria affecit: et eiusmodi delicta liberorum memorant, quae causas famosas continent. Haec igitur patrum verba, ait constitutio, infamiam quidem liberis non irrogant, sed apud constantes viros liberos suspectos faciunt, quod patri suo displicuerint.

L. 13.
C. II. 11.
(12.)

1) plerumque patres] Theodori. Pater, qui filio suo convicium dicit in testamento, infamiam quidem ei non infert, sed existimationem eius suggillat.

Thalelaei. Ego probabilius hoc in exheredato tractavi. Sin autem citra exheredationem quaedam pater aut mater dixerit in testamento ad obtreccationem liberorum, sine dubio idem iuris est. Neque enim constitutio exheredationis mentionem fecit.

Ioannis. Quinam igitur effectus est constitutionis, si verba infamiam non inferant? Audi. Dicit cap. 56. tit. 1. lib. 39. fratrem agere de inofficioso testamento fratris, si possit ostendere heredem scriptum infamem vel ex levisima infamia. Et ait Thalelaeus: Nota hoc ius: nam plures causas fingere potes, etiamsi leves sint. Si igitur talis, qualis filius, de quo hoc loco agitur, a fratre tuo heres scriptus sit, potes agere de inofficioso. Lege et cap. 17. huius tit. Lege et Indicem them. 10. cap. 10. tit. 8. lib. 7. et ibi Stephanum et Innominatum. Et dicit, actione quod metus causa damnatum, vel interdicto unde vi, vel actione rerum amotarum, heredem scriptum a fratre defuncti repelli per queralem inofficiosi testamenti, velut ignominia notatum.

XIII. Quidam reus criminis factus¹⁾ fustibus caesus fuerat, neque ulla adversus eum sententia lata fuerat. Filius sororis eius Principem adiit, desiderans scire, numquid infamis factus esset: eique Princeps ita rescripsit: Nullam existimationis infamiam avunculus tuus pertimescat ictibus fustium subiectus, ob crimen extraordinaria quaestione de eo habita, si sententia non praecessit²⁾ ignominiae maculam irrogans.

L. 14.
C. eod.

ἐναγγόμενος τις ἐπὶ ἐγκλήματι.] Εἰ καὶ δοπάλοις τις τυφθῆ, οὐκ αἰτιμούνται, εἰ μὴ ἐπὶ τούτῳ ψῆφος ἐξενεχθῆ κατ' αὐτοῦ. ἀνάγνωθι τὴν ιδ'. διατ. τοῦ προκειμένου τιτ. μέμνησο τοῦ κβ'. κεφ. τοῦ β'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. καὶ κεφ. ιγ'. θεμ. ζ'. καὶ τοῦ παρόντος τιτ. κεφ. ις'. [Sch. y. II. 648.]

Ἀνάγνωθι βιβ. ζ'. τιτ. λζ'. κεφ. ξε'. ὃ φησιν· ἐὰν κατὰ τινος γένηται ἀπόφασις, ὅτι δούλας τινὰς ἐμοίχευσεν, ἢ ὑπόληψις τοῦ τοιούτου βλάπτεται, οὐ μέντοι αἰτιμούνται. καὶ βιβ. νδ'. τιτ. ιδ'. κεφ. ε'. περὶ τὰ μέσα⁹⁾. [Sch. y. II. 648.]

εἰ ἀπόφασις μὴ προηγήσατο.] Σημειώσαι, ὅτι ὁ δικαστὴς δυνάται ὡς ἐν αὐτοτελεῖ ἀποφάσει λέγειν· ὃ δεῖνα ἐπειδὴ ἔλασεν, ἢ ἐπειδὴ ὕβρισε, ξύλοις τυπείσθω. ἰδοὺ γὰρ προηγησμένων τῶν πληγῶν ἐθεμάτισε τὴν ἀπόφασιν¹⁾ λέγουσαν, εἰ μὴ προηγήσατο ἢ ἀπόφασις, καὶ τότε ἐπιτήθησαν αἱ πληγαί, μὴ αἰτιμῶσθαι αὐτόν. βλέπε δέ, πῶς καὶ τί σοι παρεγράφη ἐν τῇ ὁρῶδι διατάξει. [Sch. z. II. 648.]

L. 15.
C. II. 11.
(12.)

ιδ'. Εἴ ποτε δόγμα συγκλήτου μειώσει τὰ πένθη τῶν γυναικῶν, τὸ μὲν στυγνότερον σχῆμα καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ πένθους ἐσθότε συγχωρεῖσθαι ταῖς γυναιξὶ διὰ τῆς τοῦ πένθους συγχωρήσεως· οὐ μὴν ἐπιτρέπεσθαι αὐταῖς καὶ ἴσω τοῦ πένθιμου χρόνου γαμῆσθαι. εἰ δὲ ὄλως δευτέρῳ γάμῳ εἴσω τοῦ πένθιμου χρόνου γαμηθῆ, καὶ αὐτὴ αἰτιμῶται, καὶ ὁ ταύτην ἀγαγόμενος, εἰ καὶ στρατιώτης ἐστίν, αἰτιμῶται, μόνον εἰ ἥϊστατο αὐτὴν ἐν τῷ πένθει εἶναι.

εἰ ποτε δόγμα συγκλήτου.] Τότε γὰρ αἰτιμῶται ὁ τὴν πενθοῦσαν γηνας, ὅταν εἰδῶς ἀγάγῃ τὴν^{rr)} αὐτὴν, ὡς ἐγνωμένον ἐν τῷ γ'. βιβ. τῶν πρώτων τιτ. β'. ἐνθα καὶ ἠρμηνεῦσα τὸ τῆς ἀγνοίας, ὅτι ὅτε φάκτον ἀγνοεῖ, συγγινώσκειται, οὐχ ὅτε νόμον. καὶ φάκτον μὲν ἀγνοεῖ ὃ μὴ εἰδῶς, ὅτι ἐτελεῦθαι οὐκ ἀνῆρ αὐτῆς, ἀλλὰ νομίζων ἑρπουδίῳ λελούθαι τὸν γάμον· ἢ ὃ εἰδῶς τετελετηκέναι τὸν ἀνδρα, νομίζων δὲ πεπληρωθῆ τὸς δεκα μῆνας τοῦ πένθους, ἢτοι σημερον τὸν ἐνιαυτόν. νόμον δὲ ἀγνοεῖ ὃ νομίζων, ἐπιτετραφῆ γαμῆν τὴν πενθοῦσαν τὸν ἴδιον ἀνδρα, ἢ ὃ νομίζων τὴν συγκλήτου διὰ τὴν τοῦ πένθους συγχωρήσιν καὶ τοὺς γάμους ἐπιτρέπειν. [Sch. a. II. 649.]

εἰ καὶ στρατιώτης ἐστίν.] Κἂν στρατιώτης ἐστὶ καὶ προβάλλεται τούτο, ὅτι στρατιώτης νόμον ἀγνοήσας συγγινώσκειται, ἀλλ' ὁμως ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος αἰτιμῶται. σημεῖωσαι, πότε καὶ στρατιώτης νόμον ἀγνοήσας οὐ συγγινώσκειται, ἀλλ' οὐδὲ γυνῆ. καὶ ζῆται τιτ. β'. κεφ. ιε'. ις'. ιζ'. ιη'. ιδ'. καὶ βιβ. β'. τιτ. δ'. κεφ. ια'. ιβ'. καὶ βιβ. κη'. τιτ. ε'. κεφ. κδ'. καὶ βιβ. μ'. τιτ. α'. κεφ. κβ'. καὶ βιβ. ι'. τιτ. ιζ'. κεφ. β'. καὶ βιβ. λζ'. τιτ. ζ'. κεφ. ιε'. καὶ βιβ. ζ'. τιτ. η'. καὶ κς'. καὶ βιβ. νς'. τιτ. α'. κεφ. ι'. θεμ. ζ'. τὸ τέλος, καὶ βιβ. ι'. τιτ. κγ'. κεφ. α'. καὶ βιβ. μδ'. τιτ. κβ'. κεφ. α'. καὶ βιβ. ζ'. τιτ. ις'. κεφ. δ'. θεμ. τελευτ. καὶ βιβ. κη'. τιτ. ζ'. καὶ βιβ. ζ'. τιτ. γ'. κεφ. ζ'. καὶ τιτ. αὐτοῦ ιβ'. κεφ. β'. θεμ. β'. καὶ βιβ. μδ'. τιτ. ιε'. κεφ. λς'. καὶ βιβ. μβ'. τιτ. α'. κεφ. κε'. θεμ. β'. [Sch. b. II. 649.]

L. 16.
C. eod.

ιε'. Κατηγορήσεται τις ἐγκληματικὴν κατηγορίαν τινός. καὶ ἐπειδὴ ἀποδείξαι τὴν κατηγορίαν ἀληθῆ οὐκ ἐδυνήθη, ὃ ἄρχων ἐκέλευσε καὶ δοπάλοις αὐτὸν τύπεσθαι, καὶ τὸν κήρυκα ἐπιβοῶν αὐτῷ οὕτως· κατηγορίαν ἄνευ δικαίας τινὸς ὑποστάσεως οὕτως ἀγεννῆς ὑπάρχων μὴ ἐνίστασο. λέγει τοίνυν ἢ διάταξις, τὸν ταῦτα ὑπομείναντα αἰτιμῶν εἶναι, ὡς περὶ συκοφαντίας ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ κατακριθέντα.

καὶ τὸν κήρυκα ἐπιβοῶν.] Σημειώσαι, ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀρχοντος ἐπιφερομένη δυνάμει ἀποφάσεως ἔχει. τοῦ γὰρ ἐδίκτου τοῦ πρώτου λέγοντος, τῶν ἐπὶ συκοφαντίᾳ κατακριθέντων αἰτιμῶν εἶναι, οὐδεμίαν ἐννοεῖσά ἀπόφασιν τοῦ ἀρχοντος ἢ διάταξις, ἐκ μόνης τῆς φωνῆς τοῦ κήρυκος εἶπεν αὐτὸν αἰτιμῶσθαι. σημειώσαι δέ, ὅπερ

1) quidam reus criminis factus] Licet quis fustibus caesus sit, non infamatur, nisi de hoc sententia adversus eum lata sit. Lege const. 19. tituli propositi. Memineris capitis 22. tit. 2. huius lib. et cap. 13. them. 6. et huius tit. cap. 16.

Lege lib. 60. tit. 37. cap. 65. quo dicitur: Si sententia adversus aliquem feratur, quasi ancillas quasdam stupraverit, existimatio eius laeditur, nec tamen infamis fit. Et lib. 54. tit. 14. cap. 5. circa medium.

2) si sententia non praecessit] Nota, iudicem posse velut in absoluta sententia dicere: Ille, quia furtum admisit, vel quia iniuriam fecit, fustibus caedatur. Ecce enim praecedentibus ictibus fustium posuit constitutionem dicentem, si sententia non praecessit, et fustibus caesus fuerit, infamem eum non fieri. Vide autem, quomodo et quid adnotatum sit ad constit. 8.

XIV. Si quando Senatus decretum¹⁾ luctus mulierum minuerit, tristior habitus et reliqua luctus insignia interdum mulieribus remittuntur propter remissionem luctus: non etiam intra tempus luctus matrimonium contrahere iis permittitur. Si vero secundas nuptias intra tempus luctus contraxerit, tam ipsa infamatur, quam is, qui eam duxit, etiamsi miles sit²⁾, infamia notatur, si modo eam in luctu esse scierit.

1) si quando Senatus decretum] Tunc enim notatur, qui ludentem duxit, cum sciens eam duxit, ut cognovimus lib. 3. partis primae Digestorum, tit. 2. ubi et interpretatus sum, quod de ignorantia ibi dicitur, ut scilicet, cum factum ignorat, ei ignoscatur, non etiam si ius. Et factum quidem ignorat, qui nescit, maritum eius decessisse, sed existimat repudio solutum matrimonium: vel qui scit virum decessisse, existimat autem, decem menses luctus expletos, vel hodie annum. Ius autem ignorat, qui existimat, permissum esse eam ducere, quae maritum suum luget, vel qui existimat propter luctus remissionem Senatum nuptias quoque permittere.

2) etiamsi miles sit] Licet miles sit et hoc obiciat, quod militi ius ignorantia ignoscitur, tamen hoc casu infamatur. Nota, quando militi ius ignorantia non ignoscatur, sed nec mulieri. Et quaere tit. 2. cap. 15. 16. 17. 18. 19. et lib. 2. tit. 4. cap. 11. 12. et lib. 28. tit. 5. cap. 24. et lib. 40. tit. 1. cap. 22. et lib. 10. tit. 17. cap. 2. et lib. 37. tit. 6. cap. 15. et lib. 7. tit. 8. et 27. et lib. 57. tit. 1. cap. 10. them. 6. in fine et lib. 10. tit. 23. cap. 1. et lib. 44. tit. 22. cap. 1. et lib. 7. tit. 16. cap. 4. them. ult. et lib. 28. tit. 6. et lib. 7. tit. 3. cap. 7. et eiusdem tit. 12. cap. 2. them. 2. et lib. 44. tit. 15. cap. 36. et lib. 42. tit. 1. cap. 25. them. 2.

XV. Quidam accusationem criminalem adversus aliquem instituerat. Et quoniam accusationem veram esse probare non potuerat, magistratus iussit, eum fustibus caedi, et praeconem ita proclamare¹⁾: Accusationem sine ulla iusta causa²⁾ ita degener existens noli instituire. Ait igitur constitutio, eum, qui talia passus est, infamem esse, ut calumniae in publico iudicio condemnatum.

1) et praeconem ita proclamare] Nota, vocem praeconis iussu magistratus prolatam vim sententiae habere. Nam cum edictum Praetoris dicat, calumniae causa condemnatum infamem esse, constitutio nullam magistratus sententiam inveniens, ex sola voce praeconis eum notari ait. Nota autem, ut iam supra

9) μέσα lego. Fabr. μίση. r) Fabr. in marg. ζσ. διάταξις. rr) Pro ἀγάγῃ τὴν malim ἀγένηται.

ἀνωτέρω σοι εἶπον, ὅτι αὐξήσῃ τιμωρίας αἱ διατάξεις οὐκ ἔχουσι τὸ ῥοπαλοῦς τυπτηθῆναι τῶν, ὡς ἡ γ'. καὶ ἡ ιδ'. διατάξεις εἰρήκασιν. [Sch. c. II. 649.]

κατηγορίαν ἀνευ δικαίας τινὸς ὑποστάσεως] Τοῦτ' ἐστὶ, δίχα τοῦ ἔχειν ὑπόστασιν δικαίαν, καὶ ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν. [Sch. d. II. 649.]

ισ'. Συνηγορῶν τις ὑπὲρ τινος ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ, ἤτησε περὶ τινος τὸν τῆς ὑποθέσεως ἀρχοῦ-μενον ἄρχοντα. ὁ δὲ κινήθεις πρὸς ταύτην τοῦ δικολόγου τὴν αἴτησιν, πρὸς αὐτὸν τὸν κύριον τῆς δίκης ἀποτεινόμενος εἶπε· συκοφαντεῖς· οὐχ ὡς ἐν τελείᾳ τομῇ τοῦ πράγματος, οὐδὲ διαγνοῦς τὰ περὶ τῆς συκοφαντίας, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν αἴτησιν τοῦ δικολόγου κινήθεις. ἐπειδὴ τοίνυν εἰρηται πανταχοῦ, τὸν ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ ἐπὶ συκοφαντίας κατακριθέντα ἄτιμον εἶναι, εὐλαβηθεὶς οὗτος, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ ἄρχων τὸ συκοφαντεῖς, ἐδεήθη βασιλέως, ἐντεθεικῶς τῇ δεήσει καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἄρχοντος φωνήν. καὶ ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς οὕτω· Τὸ ῥῆμα τὸ ταῖς σαῖς δεήσεσιν ἐγκείμενον μᾶλλον τὴν αἰδῶ καὶ τὴν σεμνότητά σου βαρεῖ· ὁπότε οὐ κατὰ διάγνωσιν ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τὸ συκοφαντεῖς, ἀλλὰ πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ δικολόγου ἢ λαλιᾷ τοῦ δικάζοντος ἀπεκρίθη, οὐδαμῶς τοῦτῳ ἄτιμίαν ἐπικλή.

συκοφαντεῖς] Φύσει ἔχει τινὰ ἀσχύνην τὸ ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ ἀρχοντος, συκοφαντεῖς. τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι ἐβόρυσέ σε περὶ τὴν σεμνότητα τοῦτο εἰπὼν ὁ ἄρχων, οὐ μὴν ἠτίμως σε. [Sch. e. II. 649.]

οὐχ ὡς ἐν τελείᾳ τομῇ] Οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ τέλει τῆς δίκης ὡς καταγνοῦς συκοφαντίαν τοῦ ἀκίωτος, οὕτω ταῦτα εἶπεν ὁ ἄρχων. ἀμείλει καὶ ἰντεροκουτίονα τὴν διαλαλίαν τοῦ ἄρχοντος ἢ διατάξιν. τί δὲ ἐστὶν, οἶδας, ἰντεροκουτίων. ἰντεροκουτίων ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν ἀγῶνων ἐπιφερομένη τοῦ ἄρχοντος ψήφος. εἰ γὰρ τῇ ἀληθείᾳ περιωθέντων τῶν ἀγῶνων καταγνοῦς¹⁾ τοῦ ἀγῶντος ὡς μὴ ἀποδείξαντος, εἶπεν αὐτῷ τὸ συκοφαντεῖς, ὁμολογούμενος ἄτιμος ἢ ὡς ἐν πούβλικῳ δικαστηρίῳ ἐπὶ συκοφαντίας κατακριθείς. [Sch. f. II. 650.]

ισ'. Ἐπὶ^{u)} τῇ περὶ^{v)} ὑβρεως ἀγωγῇ οὐ μόνος ὁ καταδικαζόμενος ἀτιμοῦται, ἀλλὰ καὶ ὁ διαλυόμενος^{w)}, ὅταν ἐπὶ χρήμασι διαλύσῃται. δοκεῖ γὰρ ἐκ τοῦ συνειδέναι ἑαυτῷ ὡς ἡμαρτήσαντι παρασχῆναι τὰ χρήματα. ἐπεὶ ἐὰν ἀπλῶς διαλυόμενος χωρὶς χρημάτων συμφωνήσῃ, ὁ ὑβρισθεὶς οὐ κινεῖ τὴν περὶ ὑβρεως ἀγωγὴν, καὶ οὐ γίνεται ἐκ τούτου ὁ ἐναγόμενος ἄτιμος. εἰ δὲ καὶ δι' ὄρκου ἐτμήθη ἢ περὶ ὑβρεως φιλονεικία^{x)} (πολλάκις γὰρ μὴ θέλων καμῆν περὶ τὰς ἀποδείξεις ὁ ἐνάγων, ἐπήγαγε τῷ ἐναγομένῳ ὄμοσον, ὅτι οὐχ ὑβριστάς με· ὁ δὲ ὡς θαρρῶν ἴσως ἑαυτῷ ἄμοσον^{y)} οὐδὲ ἀτιμοῦται ὁμνῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπόλυσις ὀφείλει ἐπακολουθῆσαι τῷ ὄρκῳ. θεματίζει γὰρ ἡ διατάξις, καὶ προκαταρχθεῖσαν ἤδη καὶ κινουμένην ἐν δικαστηρίῳ τὴν περὶ ὑβρεως ἀγωγὴν.

ἐπὶ τῇ περὶ ὑβρεως ἀγωγῇ] Τοῦ Νικαίου. Καὶ ταύτης τῆς διατάξεως ὅλον τὸ νόμιμον παλαιὸν ἐστὶν· ὅλα γὰρ τὰ νόμιμα αὐτῆς ἐν τῷ γ'. βιβ. τῶν πρώτων ἐν τῷ β'. τι. μεμαθήκαμεν· καὶ ὅτι ὁ πακτενοὺς τυχὸν ἐπὶ τῆς ἰνουργίας ὁμνῶν ἀτιμὸς ἐστὶν, ὡς κεφ. α'. καὶ ὅτι τότε ἀτιμὸς ἐστὶν, ὅτε χρήματα δέδωκε· καὶ ὅτι τὸ ἀπλῶν καὶ κατὰ φιλίαν γενόμενον συμφωνον οὐκ ἀτιμοῖ αὐτὸν, ὡς κεφ. ζ'. θεμ. γ'. καὶ ὅτι ὁ ὁμόσας μὴ ὑβρῆναι οὐκ ἀτιμοῦται, ὡς ἐκείσε. [Sch. g. II. 650.]

tibi dixi, constitutiones pro augmento poenae non habere, quod quis fustibus caesus sit, ut const. 8. et 14. dixerunt.

2) accusationem sine ulla iusta causa] Hoc est, accusationem, quae iustam et veram causam non habet.

XVI. Advocatus quidam in iudicio publico aliquid postulavit a magistratu de causa cognituro. Ille vero motus hac advocati postulatione, in ipsum litis dominum invehens dixit, *calumniaris*¹⁾: non in finali causae decisione²⁾, nec de calumnia cognoscens, sed ad postulationem advocati motus. Quoniam igitur ubivis dictum est, in publico iudicio calumniae damnatum infamia notari, is, cui magistratus dixit, *calumniaris*, ob metum infamiae Principi preces obtulit, verbis magistratus precibus insertis. Et Princeps ita rescripsit: Verbum precibus tuis insertum potius verecundiam tuam et gravitatem onerat: cum non causa cognita a magistratu dictum est, *calumniaris*, sed ad postulatum patroni interlocutione iudicis responsum sit, nequaquam huic infamiam irrogat.

L. 17. C. II. 11. (12.)

1) calumniaris] Natura verecundiam quandam habet, cum quis audit a magistratu, *calumniaris*. Hoc igitur dicit, *magistratus quidem hoc dicens verecundiam tuam oneravit, sed infamiam tibi non irrogavit*.

2) non in finali causae decisione] Neque enim magistratus haec ita dixit in fine litis, quasi calumnia actoris cognita. Certe constitutio et interlocutionem magistratus dixit. Quid autem sit interlocutio, nosti. Interlocutio est decretum magistratus in media lite interpositum. Nam si revera lite finita, cognita calumnia actoris utpote non probantis, dixisset, *calumniaris*, haud dubie infamis esset, tanquam in publico iudicio calumniae causa damnatus.

XVII. In actione iniuriarum¹⁾ non solum qui damnatur, infamia notatur, sed etiam qui transigit²⁾, cum pecunia data transegerit³⁾. Videtur enim ideo, quod delicti sibi conscius sit, pecuniam numerare. Ceterum si simpliciter transigens citra pecuniae dationem pactus sit, iniuriam passus iniuriarum non agit, neque ex eo reus infamis efficitur. Sed et si iureiurando⁴⁾ decisa controversia de iniuria sit: (pleurumque enim actor, qui onus probationum suscipere non vult, iusiurandum reo defert: Iura, te mihi iniuriam non fecisse: ille vero sibi fortasse confidens iuravit:) non notatur, qui iuravit, quin etiam iusiurandum absolutio sequi debet. Ponit enim constitutio, et actionem iniuriarum in iudicium deductam, et litem contestatam.

L. 18. C. eod.

1) in actione iniuriarum] Nicaei. Huius quoque constitutionis totum ius vetus est: nam omnia ipsius iura didicimus lib. 3. partis primae Digestorum, tit. 2. puta, pactum de iniuriarum actione infamem esse, ut cap. 1. et infamem esse, cum pecuniam dederit: et pactum simplex ac gratiae causa interpositum eum non infamare, ut cap. 6. them. 3. et eum, qui iuraverit, se iniuriam non fecisse, non notari, ut ibidem.

s) Fabr. in marg. ἴσ. εἶπεν. z) Fabr. in marg. τὴν συκοφαντίαν. u) L. 18. usque ad παρασχῆναι τὰ χρήματα exhibitur ab Harm. VI. 15. §. 4. Argumentum aliis verbis et brevius traditur ab eodem I. 10. §. 8. v) περὶ decet apud Harm. qui addit τῆς. w) Harm. addit ἀτιμοῦται.

ἀλλὰ καὶ ὁ διαλυόμενος] Τοῦ αὐτοῦ. Τῷ ὄνοματι τῆς διαλύσεως ἢ διατάξεις ἐνταῦθα οὐ προσφόρος* καὶ δῆλον ἐκ τοῦ εὐθὺς ἐπαγαγεῖν· ἐὰν ἀπλῶς καὶ χωρὶς χρημάτων συμφωνήσῃ· ἀνάγνωθι οὖν τοῦ β. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. τοῦ ε'. κεφ. τὸ θέμα γ'. περὶ τὸ τέλος, καὶ τὸν Κύριλλον, καὶ τὸ ε'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τιτ. καὶ τὸν Παλαιόν· καὶ προσυγες μᾶλλον ἐκείνοις κυριολεκτοῦσι, καὶ προσφόρος καὶ ἀκριβῶς δι' ὅλου πάκτου μημονεύουσι. καὶ τὸν λογιζομένον φησι τὸ ἦσθαι ε'. κεφ. καὶ ὁ ἐν αὐτῷ Παλαιός. ζῆτει καὶ ἰστυτοῦτ. δ. τιτ. ις'. περὶ τὸ τέλος. κακῆως ἀδιαφόρος χρεῖται καὶ τῷ τῆς διαλύσεως ὀνόματι καὶ τῷ τοῦ πάκτου, ἐπιστάς τῆ παρούση διατάξει. ἀνάγνωθι καὶ τὸν Ἀνώνημον· ἔχει γὰρ οὕτως· οὐ μόνον ὁ καταδικασθεὶς τῇ ἰουριόρῳ, ἀλλὰ καὶ ὁ πακτεύσας ἀτιμοῦται· ἐπειτοίγε εἰ συνεχωρήθη τούτῳ, ἢ ὤμοσε μὴ ὑβρίσασθαι, ἐπίτιμος ἔσται. [Sch. h. II. 650.]

ὅταν ἐπὶ χρήμασι διαλύσῃται] Καλῶς εἶπεν ἡ διατάξις ἀορίστος ἐπὶ χρήμασι· οὐδὲ γὰρ ζῆτοῦμεν ὡρισμένον τί ποτε δοθῆναι· ἀλλ' ὅμως ἐάν τι δοθῇ, ἀτιμος ὁ δεδικώς ἐστί. καὶ γὰρ ὁ Οὐλπιανὸς εἶπεν, εἰ καὶ ἓνα νομίμων τις δέδωκεν ἐπὶ διαλύσει, καὶ αὐτὸν ἀτιμοῦσθαι. καλῶς δὲ καὶ ἀσφαλῶς πρόσκειται^{xx} τοῦτο τῇ διατάξει. χωρὶς γὰρ τούτου τοῦ πάκτου τοῦ τῆν ἀτιμίαν ἐπιφέροντος, τὸ καθόλου πάκτον οὐκ ἐπιζῆρει δέδοσθαι τί ποτε, ἵνα τότε πακτεύσαντα καλέσομεν ἀτιμον, ἀλλὰ τὸ προκείμενον πάκτον τὸ ἐπιφέρον τοῖς ἴσοις τῆν ἀτιμίαν ζῆτει, εἰ τι ἴσῃποτε καταβληθῆ ἰσὺς τιμῆματος. [Sch. i. II. 650. sq.]

εἰ δὲ καὶ δι' ὄρκου] Σημείωσαι χρήσιμον, ὅτι ἐπὶ τῆς ὕβρεως ἔξῃσσι καὶ ὄρκον ἐπάγειν. ζῆτει τιτ. β. κεφ. ε'. θεμ. γ'. καὶ βιβ. ε'. τιτ. κ'. κεφ. ε'. θεμ. ις'. καὶ τιτ. αὐτοῦ ιβ'. κεφ. ηβ'. θεμ. β'. ὅτι ἐπὶ τῆς κλοπῆς ἐγγραφαὶ δίδονται. καὶ τιτ. αὐτοῦ ια'. κεφ. τελευτ. καὶ ἰστυτοῦτ. δ. τιτ. δ. περὶ τὸ τέλος, καὶ τιτ. ις'. περὶ τὸ τέλος. οἴμαι δὲ τότε χρόαν ἔχειν τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ ὄρκου, ὅτε χρηματικῶς κινεῖται. [Sch. k. II. 651.]

Τοῦ Νικαίου. Ἐτι καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς διατάξεως ἐνάχομα νοεῖν, ὅτι καὶ ἡ περὶ ὕβρεως χρηματικῶς κινουμένη ἀτιμοῦ. ὅτι δὲ χρηματικῶς ἐνταῦθα κινηθῆναι τὴν περὶ ὕβρεως θεματίζει ὁ νομοθέτης, δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι ὁμοίως οὐκ ἀτιμοῦται ὁ ἐναγόμενος. ὁ δὲ ὄρκος ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ἔχει χρόαν ἀγωγῶν, οὐ μὴν ἐπὶ τῶν ἐγκληματικῶς κινουμένων. ἐπ' ἐκείνων γὰρ καὶ ἐγγραφαὶ δίδονται, καὶ ἀποδείξεις ἀπαιτοῦνται, οὐ μὴν ὄρκου παρορσιάζονται. καὶ μὴ μοι εἴπῃς, ὅτι ἡ περὶ ὕβρεως ἄλλην οὐκ ἔχει ποινήν, εἰ μὴ τὴν ἀτιμίαν, ὅτε δηλαδὴ κινήθῃ ἐγκληματικῶς. ψευδὲς γὰρ ἐστὶ τοῦτο. ταύτην γὰρ ἔχει, ὅτε χρηματικῶς κινεῖται. ἐγκληματικῶς γὰρ προσιφεμένη καὶ δημεύου ἐἰς μέρος ἐπάγει, ἢ καὶ ἐξορίαν, ὡς ἀνεὶ ὁ δικαστὴς δοκιμάσῃ. καὶ ζῆτει ἰστυτοῦτ. δ. τιτ. δ'. περὶ τὰ τέλη. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ε'. τιτ. κ'. κεφ. με'. ὁ φησὶν· ἡ περὶ ὕβρεως ἀγωγή ἐξτρομοδίνως κινεῖται. καὶ οἱ μὲν δούλοι φραγγελλίζομενοι τοῖς δεσπόταις ἀποδίδονται· οἱ δὲ ἐλεύθεροι εὐτελείς μὲν ὀπαλιζοῦνται· οἱ δὲ λοιποὶ ἢ προσκαίως ἐξορίζονται, ἢ τινος κἀλῶνται πράγματα. ζῆτει καὶ τὸν ις'. τίτλον τῆς δ'. ἰστυτοῦτ. περὶ τὰ τέλη, καὶ τὸ ι'. στοιχείον τοῦ Γαριδά. ζῆτει καὶ τὸ γ'. θέμα τοῦ ε'. κεφ. τοῦ β. τίτλον τοῦ παρόντος βιβ. καὶ τὸ ἐκεῖ ἡμέτερον σχόλιον, καὶ τὸ ε'. αὐτοῦ θέμα, καὶ τὸν Παλαιόν καὶ ἐπὶ τῆς φούρῃ λέγοντα μὴ ἀτιμοῦσθαι τὸν ὁμοίαντα. ζῆτει καὶ βιβ. ε'. τιτ. κ'. κεφ. ιγ'. ὁ φησὶν· ὁ κατὰ συνοφαντίαν κινήσας τὴν περὶ ὕβρεως ἀγωγὴν ἢ ἐξορίζεται, ἢ τοῦ ἀξιώματος ἀποκινεῖται. ἀνάγνωθι καὶ τὸ ε'. στοιχείον τοῦ Γαριδά, ἀφ' οὗ μάθῃς, ὅτι ὁ συνοφαντήσας ἐν πούβλιῳ δικαστηρίῳ καὶ ἀτιμοῦται, καὶ πρὸς τὸ πταίσμα τιμωρεῖται. ὁ δὲ τὴν στελλιονάτους, ἢ τὴν ἐξπιλάτης, ἢ τὴν φούρῃ κινήσας, ἢ τὴν περὶ ὕβρεως καὶ ἀποστάς οὐκ ὑπόκειται τῷ Τουρπιλλιανῷ δόγματι τῷ κατὰ τῶν συνοφαντῶν ἀρμόζοντι, ἐπειδὴ πριβάτα ἐστὶ τὰ ἐγκλήματα· ἀλλ' ὀφθαλμῶν τοῦ δικαστοῦ τιμωρεῖται. πλὴν πολλὰ σκοπήσας καὶ ψηλαφήσας τὴν μὲν περὶ ὕβρεως εὐρίσκει, καθὼς καὶ αἱ παραπομπαὶ δηλοῦσιν αἰ ἰνωτέρω, καὶ χρηματικῶς καὶ ἐγκληματικῶς κινουμένην, ὡς ἀνωτέρω καὶ τὴν φούρῃ, καθὼς ἦσθαι περὶ τούτου φησι τὸ ηβ'. κεφ. τοῦ ιβ'. τιτ. τοῦ ε'. βιβ. τὴν δὲ βι βοτόνομ ἡπιτόνομ, καὶ τὴν δὲ δόλω οὐδαμῶν εὐρον ἐγκληματικῶς κινουμένην. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. ε'. τιτ. η'. κεφ. τελευτ. καὶ τίτλου αὐτοῦ β'. κεφ. ιβ'. θεμ. ε'. [Sch. k. II. 651. sq.]

2) sed etiam qui transigit] Eiusdem. Nomine transactionis constitutio hoc loco apte non utitur: idque manifestum est ex eo, quod statim subiicit: si simpliciter et sine pretio pactus sit. Lege igitur tit 2. huius lib. cap. 6. them. 3. circa finem, et Cyrillum, et cap. 5. eiusdem tit. et Antiquum: et eis magis adhaereas, qui proprie loquuntur, et apte et accurate omnino pacti meminerunt. Et rationem affert dictum cap. 6. et ibi Antiquus. Quaere et Institut. 4. tit. 16. circa finem. Ille quoque promiscue utitur nomine et transactionis et pacti, huic constitutioni insistens. Lege et Innominatum: sic enim habet: Non damnatus duntaxat iniuriarum, sed pactus quoque notatur infamia. Ceterum si remissa ei sit iniuria, aut iuraverit, se iniuriam non fecisse, fama eius integra manet.

3) cum pecunia data transegerit] Recte dixit constitutio, *data pecunia*, non adiecta quantitate: neque enim exigimus, ut certum aliquid detur: sed si quid datum sit, qui dedit, infamis fit. Etenim Ulpianus dixit, si vel unum nummum quis dederit ex transactione, infamem quoque eum fieri. Recte autem et de industria hoc ponitur in constitutione. Nam excepto hoc pacto, quod infamiam importat, pactum in genere aliquid datum fuisse non requirit, ut tunc paciscentem infamem vocemus, sed pactum propositum, quod reis infamiam infert, quaerit, an aliquid pretii nomine solutum sit.

4) sed et si iureiurando] Nota utile, quod in actione iniuriarum et iusiurando deferre licet. Quaere tit. 2. cap. 6. them. 3. et lib. 60. tit. 21. cap. 5. them. 16. et eiusdem tit. 12. cap. 92. them. 2. quod is, qui furti agit, in crimen subscribit. Et tit. eiusdem lib. 11. cap. ult. et Institut. 4. tit. 4. circa finem, et tit. 16. circa finem. Tunc autem iurisiurandi delationem locum habere puto, cum pecuniarie agitur.

Nicaei. Ex hac quoque constitutione inducor, ut credam, etiam actionem iniuriarum pecuniariter motam infamare. Quod autem hoc loco pecuniarie actum esse iniuriarum proponit legislator, manifestum est ex eo, quod dicit, reum, qui iuravit, infamia non notari. Iusiurandum autem in pecuniariis actionibus locum habet, non etiam in his, quae criminaliter intenduntur. In his enim inscriptiones dantur, et probationes exiguntur, nec vero iusiurandum permittitur. Nec dixeris, actionem iniuriarum aliam poenam non habere, quam infamiam, quando scilicet criminaliter intenditur. Hoc enim falsum est. Hanc enim poenam habet, quando pecuniariter intenditur. Nam si criminaliter agatur, publicationem partis bonorum irrogat, vel etiam relegationem, prout iudex arbitratu fuerit. Et quaere Institut. 4. tit. 4. circa finem. Lege et lib. 60. tit. 21. cap. 45. quo dicitur: Iniuriarum extra ordinem agitur: et servi quidem flagellis caesi dominis restituuntur: liberi autem humiliores fustibus caeduntur: reliqui vero vel ad tempus relegantur, vel re aliqua interdiciuntur. Quaere et titulum 16. Institutionis 4. circa finem, et Garidae στοιχείον seu elementum 10. Quaere et them. 3. cap. 6. tit. 2. huius libri, et ibi scholium nostrum, et eiusdem them. 5. et Antiquum dicentem, etiam in furti actione eum, qui iuravit, non infamari. Quaere et lib. 60. tit. 21. cap. 43. quo dicitur: Qui per calumniam egit iniuriarum, vel relegatur, vel dignitate amovetur. Lege et στοιχείον seu elementum 6. Garidae, eum, qui calumniatus est in publico iudicio, infamia notari et pro modo delicti puniri. Qui autem crimen stellionatus, vel expilatae hereditatis, vel furti actionem intendit, vel iniuriarum, et desistens omittit, in Senatusconsultum Turpillianum, quod adversus calumniatores competit, non incidit, quia delicta privata sunt: sed officio iudicis punitur. Verum re accurate perpensa tractataque comperi, actionem iniuriarum, ut et ostendunt transmissiones supra allatae, et pecuniarie et criminaliter motam, et similiter furti actionem, ut nominatim id dicit cap. 92. tit. 12. lib. 60. Actionem autem vi bonorum raptorum et de dolo nunquam inveni criminaliter notam. Lege et lib. 7. tit. 8. cap. ult. et eiusdem libri tit. 2. cap. 32. them. 6.

x) Fabr. in marg. addit χρεῖται. xx) Sic lego. Fabr. πρόκειται.